

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

МІШКІНА ОЛЬГА СЕРГІЇВНА

УДК_338.075_
(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
СТАТУС КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ
ОП «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування»

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Остап`як Василь Іванович, д.політ.н., доцент
(прізвище, ім`я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

проф. _____ І. П. Лопушинський

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

проф. _____ С. М. Дерев`янку

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ – 2024

АНОТАЦІЯ

Мішкіна О. С. Статус кандидата на вступ до Європейського Союзу: виклики для України. – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування". Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2024.

Магістерська робота присвячена дослідженню перспектив європейської інтеграції України в контексті статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. У першому розділі роботи визначено теоретичні засади європейської інтеграції, розкрито основні етапи євроінтеграційного процесу, а також проаналізовано модель державного управління в ЄС, її принципи та ключові інституції. Увагу зосереджено на взаємодії між країною-кандидатом та європейськими структурами.

Другий розділ зосереджено на аналізі процесу європейської інтеграції України, зокрема виконання Копенгагенських критеріїв, оцінки їхньої реалізації та ключових викликів, які виникають на шляху до членства. Визначено етапи розвитку інтеграційного курсу України, а також проаналізовано вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на швидкість та ефективність впровадження реформ.

Третій розділ містить перспективи стратегічного розвитку України для досягнення членства в ЄС. Запропоновано рекомендації щодо ефективного впровадження *acquis communautaire* та шляхів адаптації європейського досвіду в управлінських процесах.

Ключові слова: європейська інтеграція, публічне управління, Копенгагенські критерії, євроінтеграція України, державне управління, міжнародна підтримка, реформи, *acquis communautaire*, стратегічний розвиток, виклики євроінтеграції.

ANNOTATION

Mishkina Olha Serhiivna. The status of a candidate for accession to the European Union: challenges for Ukraine. - Manuscript.

Master's thesis in the speciality 281 'Public management and administration'. Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2024.

The master's thesis is devoted to the study of the prospects of European integration of Ukraine in the context of the status of a candidate for membership in the European Union. The first chapter of the work defines the theoretical foundations of European integration, reveals the main stages of the European integration process, and analyses the model of public administration in the EU, its principles and key institutions. Attention is focused on the interaction between the candidate country and European structures.

The second section focuses on the analysis of Ukraine's European integration process, in particular, the fulfilment of the Copenhagen criteria, assessment of their implementation and key challenges on the way to membership. It identifies the stages of development of Ukraine's integration course and analyses the impact of external and internal factors on the speed and effectiveness of reforms.

The third section contains prospects for Ukraine's strategic development to achieve EU membership. Recommendations for the effective implementation of the *acquis communautaire* and ways to adapt the European experience in management processes are offered.

Keywords: European integration, public administration, Copenhagen criteria, European integration of Ukraine, public administration, international support, reforms, *acquis communautaire*, strategic development, challenges of European integration.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ.....	8
1.1 Поняття євроінтеграції та її основні етапи.....	8
1.2 Модель державного управління в ЄС: основні принципи та інститути.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄС.....	30
2.1 Етапи євроінтеграції України.....	30
2.2 Аналіз вимог ЄС до країн-кандидатів.....	36
2.3 Оцінка виконання Україною Копенгагенських критеріїв.....	44
2.4 Виклики для України у процесі реалізації європейського інтеграційного курсу.....	53
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ КРОКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЧЛЕНСТВА В ЄС.....	59
3.1 Роль міжнародної підтримки у процесі вступу України до ЄС.....	59
3.2 Шляхи мінімізації викликів у контексті кандидатського статусу.....	63
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми. Процес європейської інтеграції для України є не лише стратегічним вибором, але й одним із елементів забезпечення її демократичного розвитку, економічного зростання та зміцнення національної безпеки. Отримання статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу в 2022 році стало важливим історичним етапом, який закріпив європейський вибір України. Рішення ЄС демонструє підтримку України в умовах тривалої російської агресії, однак водночас ставить перед країною численні виклики, пов'язані з виконанням Копенгагенських критеріїв, адаптацією національного законодавства до європейських стандартів, проведенням необхідних реформ та протидією зовнішнім загрозам.

Також, актуальність теми зумовлена необхідністю всебічного аналізу викликів, які стоять перед Україною на шляху до повноправного членства в ЄС. Вивчення досвіду інших країн-кандидатів, таких як Польща, Румунія чи держави Західних Балкан, дозволяє не лише врахувати позитивні практики, але й уникнути можливих помилок. З огляду на значущість цього питання, дослідження євроінтеграційних процесів та їхнього впливу на державне управління в Україні сприяє поглибленню розуміння реформ, необхідних для забезпечення виконання зобов'язань перед ЄС.

Метою роботи є аналіз викликів, пов'язаних зі статусом кандидата на вступ до ЄС, і розробка стратегічних рекомендацій щодо їх подолання з урахуванням досвіду інших країн та особливостей українського контексту.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**:

- дослідити теоретичні основи євроінтеграції, її поняття, етапи та вплив на державне управління;
- вивчити модель державного управління в країнах-членах Європейського Союзу, зокрема її принципи та інститути;

- проаналізувати історичні етапи європейської інтеграції України, починаючи з підписання Угоди про асоціацію до набуття статусу кандидата на вступ до ЄС;
- провести аналіз вимог ЄС до країн-кандидатів;
- оцінити стан виконання Україною Копенгагенських критеріїв з акцентом на досягнення та виклики;
- ідентифікувати основні виклики для України у процесі реалізації європейського інтеграційного курсу, включаючи політичні, економічні, соціокультурні та геополітичні аспекти;
- розглянути перспективи України щодо подальшої інтеграції до Європейського Союзу, визначивши основні стратегічні кроки для досягнення членства;
- дослідити роль міжнародної підтримки, зокрема з боку ЄС та країн-членів, у реалізації євроінтеграційного курсу України;
- розробити рекомендації щодо мінімізації викликів та вдосконалення процесів адаптації до стандартів Європейського Союзу.

Об'єктом дослідження є процес європейської інтеграції, що відбувається в умовах сучасних викликів. **Предметом** виступають виклики та перспективи України, пов'язані зі статусом кандидата на вступ до ЄС.

Методи дослідження включають аналітичний, порівняльний, системний та інституційний підходи. Застосовано методи контент-аналізу для вивчення нормативно-правової бази, порівняльного аналізу для оцінки досвіду інших країн та прогнозування для визначення перспектив інтеграції України до ЄС.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні основних викликів для України в процесі реалізації її євроінтеграційного курсу та розробці рекомендацій щодо їх подолання.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій для удосконалення стратегій державного управління та підготовки України до повноправного членства в

ЄС. Матеріали роботи можуть бути корисними для органів державної влади, науковців, студентів, а також широкої аудиторії, зацікавленої у євроінтеграційній тематиці.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 82 сторінки. У роботі використано 79 джерел, зокрема англомовних. Основний текст доповнено таблицями, графіками та додатковими матеріалами, що ілюструють ключові аспекти дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

1.1 Поняття євроінтеграції та її основні етапи

Євроінтеграція є складним багатовимірним процесом, який передбачає інтеграцію країн до політичних, економічних, правових і соціальних систем Європейського Союзу (ЄС) та базується на добровільному об'єднанні країн для досягнення спільних цілей, таких як економічне зростання, забезпечення миру, розвиток демократії, захист прав людини та верховенство права. У широкому сенсі, євроінтеграція включає процес адаптації національного законодавства, економічних і політичних інститутів до стандартів і принципів ЄС¹.

Поняття євроінтеграції охоплює як горизонтальну інтеграцію між країнами-членами ЄС, так і вертикальну, що стосується процесу наближення до стандартів Союзу країн-кандидатів і потенційних кандидатів. Основою євроінтеграції є Копенгагенські критерії, які визначають вимоги до країн, що прагнуть стати членами ЄС. Вони включають: стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство права, права людини, функціонуючу ринкову економіку, здатність взяти на себе зобов'язання, пов'язані з членством, та ефективну імплементацію європейського права.

Значний внесок у розвиток теоретичних засад інтеграційних процесів зроблено західними дослідниками. Зокрема, у праці, підготовленій під редакцією А. Вінер і Т. Діца, висвітлено основні концепції інтеграції, а також окреслено ключові етапи їх еволюції. Важливість цієї роботи зумовлена тим,

¹ Андрійчук О. Корекція стосунків між державами-членами ЄУ та комунітарними органами. *Юридичний журнал*. 2007. № 7–8 (61). С. 58–61.

що вона систематизує погляди на інтеграцію та пропонує бачення її перспектив у майбутньому².

Серед теорій інтеграції особливе місце займає підхід, запропонований Е. Хаасом, який вважається одним із провідних представників неофункціоналізму. Хаас характеризує інтеграцію як процес, у межах якого національні політичні еліти погоджуються перенести частину своїх повноважень, очікувань і довіри на нові наднаціональні органи. Особливість цього підходу полягає в акценті на створенні інституцій, що володіють розширеними повноваженнями, які виходять за межі традиційної юрисдикції національних держав³.

Зарубіжні дослідники акцентують увагу на тому, що інтеграція є, передусім, динамічним процесом, який вимагає зосередженості на його поступальному розвитку, а не лише на політичній системі, що формується внаслідок цього процесу. Попри це, сучасні дослідження все частіше звертаються до аналізу нової системи управління, яка виникає в межах Європейського Союзу (ЄС), приділяючи увагу не стільки самому процесу інтеграції, скільки його результатам і наслідкам.

А. Вінер та Т. Діц наголошують, що в 1970-х роках відзначався період сповільнення інтеграційних процесів, який отримав назву «застій». Однак уже в другій половині 1980-х років спостерігалось значне пожвавлення інтеграційних ініціатив, які набули нового імпульсу. Крім того, в юридичних дослідженнях поза межами політичної науки детально обґрунтовано концепцію «інтеграції через право». У цих роботах акцентується на посиленні правових взаємозалежностей між державами-членами ЄС та трансформаціях у розумінні суверенітету в умовах зростаючої юридичної взаємодії⁴.

² Бунецький Л. Л. Інституціональна проблематика в сучасній політичній науці: аналіз феномена «політичний інститут». ВЛУ. Сер. «Філософсько-політологічні студії». 2010. Вип. 1.

³ Там само

⁴ Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. П.Луцьк, Терен, 2019. 428 с.

Науковці виділяють три основні фази у розвитку теорій інтеграції, кожна з яких відображає ключові питання, що виникали в процесі вивчення інтеграційних процесів та еволюції Європейського Союзу.

Перша фаза, яка бере свій початок у 1960-х роках, зосереджувалася на поясненні самої сутності інтеграції. Основними запитаннями цього етапу були: як можна пояснити наслідки інтеграційних процесів та що є рушійною силою європейської інтеграції? Дослідники прагнули зрозуміти, чому держави відмовляються від частини свого суверенітету на користь наднаціональних структур. На цьому етапі значну увагу приділяли теоріям неофункціоналізму, які розглядали інтеграцію як процес, що самопідсилюється завдяки створенню наднаціональних інституцій і поступовому зростанню їхнього впливу⁵.

Друга фаза, яка бере початок з 1980-х років, фокусується на аналізі управління в Європейському Союзі. Дослідження цього етапу спрямовані на розуміння внутрішніх політичних процесів і типу політичної системи, яку формує ЄС. Основні питання стосуються того, як функціонують регулятивні механізми ЄС, якими є процеси прийняття рішень та як описати взаємодію між інституціями Союзу та його державами-членами. Особливий акцент зроблено на вивченні ролі наднаціональних інституцій, таких як Європейська комісія, Європейський парламент та Європейська рада, у формуванні спільної політики.

Третя фаза, яка починається з 1990-х років, зосереджена на осмисленні соціальних і політичних наслідків інтеграції, а також на побудові Європейського Союзу як багаторівневої політичної системи. Увага приділяється питанням, як інтеграція впливає на держави-члени, їхні суспільства та політичні структури. Вивчаються механізми співіснування національних та наднаціональних рівнів управління, а також те, як різні політичні актори адаптуються до нових реалій. Дослідники також

⁵ Diez T. *European Integration Theory*. T. Diez, A. Wiener. Oxford : Oxford University Press, 2004. 346 p

розглядають питання легітимності та ефективності інтеграційних процесів, а також потенційні напрями подальшого розвитку Союзу⁶.

Федералізм як теоретичний підхід до європейської інтеграції виник у 1950-х роках, спираючись на ідею спільності історичних, економічних і політичних інтересів країн. Основними представниками цієї концепції є А. Спінеллі, С. Пістоне, К. Уіер та інші, які акцентували увагу на створенні специфічного федерального інституційного устрою. Такий устрій визначає характер взаємовідносин між інтегрованими одиницями та регулює розподіл повноважень між ними і новоутвореним «центром», що бере на себе функції прийняття рішень⁷.

Критерієм інтегрованості у рамках федералістської моделі вважається наявність центра прийняття рішень. У теоретичних дослідженнях аналізувалися інституційні перетворення, механізми розподілу повноважень, а також прозорість і відкритість правових процедур. Згідно з поглядами Е. Уістріча, ключовою характеристикою федералізму є децентралізація влади в тих сферах, де вона є доцільною та ефективною⁸.

Представники федералізму вважають, що європейська інтеграція повинна бути еволюційним, а не революційним процесом. Розвиток інтеграції має здійснюватися поступово, крок за кроком. Ж. Моне зазначав, що політичний союз європейських країн необхідно будувати аналогічно до економічної інтеграції – шляхом поступових і послідовних заходів. У своїх роботах він висловив переконання, що такий процес зрештою приведе до створення європейської федерації⁹.

Федералізм має нормативну мету, яка полягає у встановленні федерації європейських держав. Представники цього напрямку вважають, що федеративна структура забезпечить заміну суперництва між національними державами на взаємодію, співпрацю та спільне вирішення політичних і

⁶ Там само

⁷ Fontaine P. Europe in ten points. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1995. 46 p.

⁸ Wistrich E. The United States of Europe. London : Routledge, 1994. 182 p

⁹ Monnet J. A ferment of change. Journal of common market studies. 1962. № 1. P. 203–211.

економічних питань¹⁰. Ця концепція залишається важливою теоретичною основою для розуміння механізмів та перспектив інтеграції в Європейському Союзі.

Функціоналізм, як одна з класичних теорій регіональної інтеграції, базується на ідеї про необхідність технократичного управління соціально-економічними процесами, що сприяє створенню міжнародних організацій. Ці організації виконують функцію забезпечення матеріального добробуту та стабільності, поступово трансформуючись у більш складні управлінські структури, здатні регулювати наднаціональні процеси¹¹. Відповідно до функціоналістського підходу, держави передають певні повноваження міжнародним організаціям, які починають виконувати ключову роль у прийнятті рішень¹².

Неофункціоналізм отримав поширення у 1960–1970-х роках, коли активізувались інтеграційні процеси в Європі. Ця теорія акцентує увагу на поступовій передачі суверенних повноважень від національних держав до наднаціональних інституцій. Основні ідеї цього напрямку розробляли Е. Хаас, Л. Ліндберг, А. Етціоні, які підкреслювали важливість створення сильних центральних інститутів для успішної інтеграції. Наднаціональні органи, такі як Європейська комісія, відіграють активну роль у координації та стимулюванні інтеграційного процесу, тоді як уряди держав залишаються менш активними учасниками¹³.

Інтергавернменталізм, розроблений С. Хоффманом, пояснює формування наднаціональних структур через досягнення домовленостей між урядами, які керуються національними інтересами. Відповідно до цього

¹⁰ Теорії європейської інтеграції URL:<http://www.kuwi.europauni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Dokumente/lehre/europeanintegration/lecture5-12006theory.pdf> (дата звернення: 13.10.2024)

¹¹ Dinan D. Encyclopedia of the European Union. London : Lynne Rienner, 2000. 565 p.

¹² Mitrany D. A working peace system. Chicago : Quadrangle Books, 1966. 221 p

¹³ Corbey D. Dialectical functionalism: stagnation as a booster of European integration. International organization. 1995. Vol. 49. № 2. P. 253–284.

підходу, інтеграція стає можливою лише за умови чіткого визначення спільних цілей, які відповідають інтересам усіх учасників¹⁴.

Реалістичний підхід наголошує на центральній ролі держави як головного суб'єкта міжнародних відносин. Основна увага зосереджується на забезпеченні національної безпеки, яка є ключовим мотиватором для співпраці між державами. У рамках неореалізму інтеграція розглядається як реакція на зовнішні виклики, зокрема, на протистояння під час холодної війни, але її довгострокова перспектива залишається під питанням.

Конструктивізм, представлений такими авторами, як А. Вінер і Т. Діц, фокусується на ролі ідей, норм і соціальної взаємодії у формуванні європейської інтеграції. У межах цього напрямку досліджуються соціальні аспекти інтеграційних процесів, а також те, як вони впливають на формування спільної європейської ідентичності¹⁵.

Інституційний підхід концентрується на аналізі структури політичної системи Європейського Союзу, її елементів і механізмів взаємодії. Особливу увагу приділено ролі права у регулюванні інтеграційних процесів, включно із функціонуванням Суду ЄС, який виконує ключову роль у забезпеченні нормативного порядку та зміцненні правової бази інтеграції¹⁶.

Загалом, різні теорії інтеграції пропонують багатогранний аналіз європейського інтеграційного процесу, висвітлюючи його соціальні, політичні, правові та інституційні аспекти. Їхні висновки є важливим інструментом для розуміння механізмів, що лежать в основі сучасного розвитку Європейського Союзу.

Вважаємо за доцільне розглянути основні етапи європейської інтеграції, які демонструють поступовий розвиток політичного та економічного співробітництва між країнами Європи, адже цей процес

¹⁴ Diez T. Introducing the Mosaic of Integration Theory: Its Past, Present and Future T. Diez, A. Wiener. Paper for presentation at the European Union Studies Association (EUSA) 8th Biennial International Conference (March 27–29, 2003). Nashville : TN, Panel 8H (Unpublished). URL: <http://aci.pitt.edu/2858/1/107.pdf> (дата звернення: 16.10.2024)

¹⁵ Теорії європейської інтеграції URL: <http://www.kuwi.europauni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Dokumente/le/le/europeanintegration/lecture5-12006theory.pdf> (дата звернення: 13.10.2024)

¹⁶ Armstrong K. The Governance of the Single European Market. K. Armstrong, S. Bulmer. Manchester : Manchester University Press, 1998. 340 p.

охоплює створення нових інституцій, розвиток єдиного ринку, розширення співпраці у сфері безпеки та зовнішньої політики, а також адаптацію до сучасних викликів.

Першим етапом стала інституціоналізація співпраці у стратегічних галузях промисловості, таких як вугілля і сталь. У 1951 році було засновано Європейське співтовариство вугілля і сталі (ЄСВС), яке об'єднало шість країн, включаючи Францію, Німеччину, Бельгію, Нідерланди, Люксембург та Італію¹⁷. Римські договори 1957 року започаткували Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), спрямоване на створення спільного ринку для вільного обігу товарів і послуг¹⁸.

Другий етап характеризувався розвитком спільного ринку. У 1968 році було скасовано митні бар'єри між країнами-членами, що стало основою для розширення економічної інтеграції. У цей період важливим досягненням стало встановлення основ для вільного руху капіталів і робочої сили. Третій етап включав прийняття Єдиного європейського акта 1986 року, який започаткував створення єдиного внутрішнього ринку¹⁹. До 1992 року було реалізовано більшість ініціатив, спрямованих на забезпечення повної економічної інтеграції.

Маастрихтський договір 1993 року²⁰ започаткував четвертий етап, який визначив створення Європейського Союзу та економічного і валютного союзу. У цей період було запроваджено єдину валюту – євро, що стало символом економічної єдності. П'ятий етап триває з 2004 року, коли ЄС розширився за рахунок приєднання країн Центральної та Східної Європи. Одночасно поглиблювалась інтеграція у сферах зовнішньої політики, безпеки

¹⁷ ДП «Редакція газ. «Голос України». 1 листопада – день заснування Європейського Союзу. *Голос України - газета Верховної Ради України*. URL: <http://www.golos.com.ua/article/380609> (дата звернення: 24.11.2024).

¹⁸ Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_017 (дата звернення: 24.11.2024).

¹⁹ Єдиний європейський акт. *Закони zakon.cc*. URL: https://zakon.cc/law/document/read/994_028 (дата звернення: 24.11.2024).

²⁰ Маастрихтський договір 1992. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-60173> (дата звернення: 24.11.2024).

та правосуддя. Лісабонський договір 2009 року забезпечив модернізацію інституційної системи ЄС, адаптуючи її до нових викликів²¹.

П'ятий етап характеризується значним посиленням співпраці у сфері зовнішньої політики, безпеки та юстиції. Було створено механізми спільного реагування на глобальні виклики, такі як міграційна криза, терористичні загрози та кліматичні зміни. У межах Спільної зовнішньої і безпекової політики було започатковано Європейський оборонний фонд, а також механізм постійного структурованого співробітництва (PESCO), спрямований на поглиблення військової інтеграції²². Окремим викликом для ЄС стало рішення Великої Британії вийти з його складу (Brexit)²³, що офіційно відбулося у 2020 році. Ця подія змусила переглянути деякі аспекти інтеграційної політики та адаптувати інституції Союзу до нових умов.

П'ятий етап також позначився відкритістю ЄС до подальшого розширення. У 2022 році статус кандидатів на вступ до ЄС отримали Україна та Молдова, що стало важливим сигналом про політичну підтримку цих країн у контексті війни росії проти України. Також тривають переговори з Північними Македонією, Албанією, Чорногорією та Сербією (таб.1.1).

Таблиця 1.1.

Основні етапи європейської інтеграції: досягнення та виклики

Етап	Роки	Основні події та досягнення	Основні виклики
Перший етап	1951–1967	Заснування ЄСВС та ЄЕС; створення спільного ринку для вугілля, сталі та промислової продукції.	Становлення інституцій; обмеження інтеграції лише економічною сферою.
Другий етап	1968–1986	Формування спільного ринку; скасування митних бар'єрів; забезпечення вільного руху товарів і капіталів.	Необхідність гармонізації економічних політик; обмежена політична інтеграція.
Третій етап	1986–1992	Прийняття Єдиного європейського акта; формування єдиного внутрішнього ринку.	Уніфікація регуляторних механізмів; узгодження інтересів країн-членів.

²¹ Лісабонський договір вступив у дію - BBC News Україна. *BBC News Україна*.

URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2009/12/091201_lisbon_treaty_it (дата звернення: 24.11.2024).

²² Сіденко В. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС. Київ: Заповіт, 2018. 214с.

²³ Свобода Р. Brexit: Британія офіційно вийшла з Європейського союзу. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-brexit/30410793.html> (дата звернення: 24.11.2024).

Четвертий етап	1993–2004	Маастрихтський договір; створення ЄС; введення євро; розширення інтеграції на політичну та безпекову сфери.	Виконання Маастрихтських критеріїв; економічні дисбаланси між державами-членами; виклики у впровадженні євро.
П'ятий етап	3 2004 року	Розширення ЄС на Центральну та Східну Європу; Лісабонський договір; розвиток зовнішньої політики, правосуддя та безпеки.	Міграційна криза; Brexit; зростання євроскептицизму; адаптація до глобальних викликів (міграція, клімат, безпека); війна в Україні.

Джерело: складено автором

Європейська інтеграція має на меті створення спільного ринку, який забезпечує вільний рух товарів, послуг, капіталів і робочої сили. Формування такого ринку дозволяє країнам-членам оптимізувати свої економічні процеси, сприяє зростанню обсягів торгівлі та інвестицій, а також забезпечує більш ефективне використання ресурсів.

Політична інтеграція спрямована на розробку та впровадження спільних політик у ключових сферах, таких як сільське господарство, транспорт, екологія та зовнішні відносини. Координація політичних ініціатив створює передумови для ефективного управління спільними ресурсами та вирішення глобальних викликів.

Соціальна інтеграція передбачає зближення стандартів життя, покращення соціального захисту та забезпечення рівних можливостей для громадян країн-членів. Інтеграція в соціальній сфері сприяє формуванню єдиного європейського простору, орієнтованого на високий рівень добробуту.

Підтримання миру та стабільності в Європі є ключовою метою інтеграції. Встановлення спільних цінностей, таких як демократія, верховенство права та захист прав людини, а також створення ефективних інститутів співробітництва мінімізують ризики конфліктів та забезпечують політичну і соціальну стабільність у регіоні.

Економічні переваги є однією з основних причин прагнення до інтеграції. Доступ до єдиного ринку забезпечує державам можливість залучати інвестиції, впроваджувати новітні технології та зміцнювати свої

економічні системи. Спільний ринок сприяє зростанню економічної стійкості та конкурентоспроможності.

Політична стабільність, яку надає членство в ЄС, дозволяє країнам брати участь у процесах прийняття рішень на міжнародному рівні, посилюючи їх вплив на глобальній арені. Інтеграція також підвищує рівень безпеки завдяки спільним ініціативам у сфері зовнішньої політики та оборони.

Соціальні стандарти, що відповідають європейським принципам, включають високий рівень соціального захисту, захист прав людини та покращення умов життя. Країни-члени отримують доступ до широких програм підтримки, що дозволяє підвищити якість життя їхніх громадян.

Таким чином, європейська інтеграція є процесом, що охоплює економічні, політичні, соціальні та правові аспекти співпраці країн-членів. Основними завданнями інтеграції є створення спільного ринку, впровадження єдиних стандартів у різних сферах, забезпечення вільного руху товарів, послуг, капіталів і робочої сили, а також гармонізація політик у галузях безпеки, правосуддя та зовнішніх відносин. Етапи інтеграції включають створення ЄСВС, формування єдиного ринку, впровадження євро та розширення ЄС у Центральній і Східній Європі.

Сучасний етап розвитку ЄС пов'язаний із вирішенням завдань адаптації нових країн-кандидатів, управління міграційними потоками, забезпечення економічної стабільності та реагування на зовнішні загрози. Попри ці виклики, інтеграція залишається основним механізмом координації зусиль країн-членів у досягненні спільних цілей та підтриманні стабільності в регіоні.

1.2 Моделі державного управління в ЄС: основні принципи та інститути

Європейський Союз завжди приділяв увагу інституційному розвитку, доказами чого є, наприклад, створення у 1981 р. Європейського інституту

державного управління (EIPA)²⁴; підтримка ініціативи щодо створення Європейської мережі державного управління (EPAN) - неформального об'єднання державних службовців усіх країн-членів ЄС, започаткованого з метою надати можливість професіоналам з державного управління обмінятися досвідом і знаннями; заснування та утримання, починаючи з 2003 р., веб-сайту EUPAN1 для активізації співробітництва мережі EPAN та налагодження її внутрішніх і зовнішніх комунікацій.

Реформування системи державного управління стало складовою підготовки до європейської інтеграції. Це доводить досвід країн Центральної та Східної Європи, що приєдналися до ЄС під час останнього розширення. Їх підготовка до вступу до ЄС супроводжувалась особливою увагою до питань інституційного розвитку та адміністративної спроможності, про що, наприклад, свідчить запровадження Програми SIGMA та кількість публікацій, підготовлених в її рамках. План дій з підготовки держав-кандидатів до членства в ЄС обов'язково містив План з реформування системи державного управління та її інституційного розвитку²⁵.

На сьогодні Європейський Союз накопичив значний досвід у сфері реформування та вдосконалення державного управління та державної служби, хоча ця сфера формально не входить до предмету регулювання *acquis communautaire*. Досягнення у галузі організації державного управління представлені переважно у формі "м'яких" стандартів, таких як Білі книги та комунікації Європейської Комісії, рекомендації конференцій міністрів, відповідальних за державне управління, а також узагальнені у публікаціях і дослідженнях, присвячених підготовці до розширення Союзу. Найвагоміші напрацювання включають визначення європейських принципів державного управління, формулювання засад європейського адміністративного права, а

²⁴ Веб-сайт EUPAN <http://www.eupan.org> (дата звернення: 14.10.2024)

²⁵ Європейський досвід державного управління: Курс лекцій / Уклад.: О.Ю.Оржель, О.М.Палій, Ю.Д.Полянський, С.М.Гладкова, С.В.Соколик, П.І.Крайник, Т.О.Гусаченко; За заг. ред. О.Ю.Оболенського, С.В.Сьоміна, А.О.Чемериса, С.В.Загороднюка, О.Л.Приходько, Л.О.Воронько. - К.: Вид-во НАДУ, 2007. 76 с

також запровадження концепції "європейського адміністративного простору"²⁶.

У Європейському Союзі набуває поширення концепція європейського врядування (European governance), яка охоплює багаторівневу систему управління, що включає європейські інституції, національні органи влади, місцеве самоврядування, громадянське суспільство, а також міжнародних експертів і лобістів, які беруть участь у процесі прийняття рішень. Особливу увагу приділяють терміну "європеїзація", що стосується адаптації та впровадження кращих практик управління, запозичених із досвіду європейських інституцій та держав-членів, у національні системи державного управління. Це передбачає узгодження національних процедур, стандартів і норм із правилами та принципами, встановленими у правовій системі Європейського Союзу.

Сучасні моделі державного управління в країнах ЄС зазнали значних змін, що обумовлено переходом до нових концептуальних підходів. До традиційної моделі управління належить Public Administration (PA), яка характеризується бюрократизмом, відсутністю інновацій, низькою оперативністю та обмеженим зворотним зв'язком. Альтернативою виступає New Public Management (NPM), орієнтований на надання послуг у ринкових умовах, з акцентом на потребах громадян, інноваціях та результативності. Інша сучасна концепція, New Public Governance (NPG) або New Public Service (NPS), робить фокус на громадянах, громадянському суспільстві та громадах, визначаючи основну роль державних службовців як підтримку громадян та сприяння їхнім спільним інтересам. Ще одна ключова модель — Good Governance (GG), яка передбачає діалог між державою та приватними суб'єктами, сприяння громадській активності, прозорість, підзвітність і ефективність уряду. GG також включає посилення верховенства права, справедливу судову систему, підтримку незалежних медіа, антикорупційні заходи та розвиток інформаційних технологій. Ці підходи визначають

²⁶ Там само

стратегічний напрямок реформування державного управління, орієнтованого на відкритість, результативність та інклюзивність²⁷.

Вважається доцільним здійснити аналіз зазначених моделей державного управління, визначити їхні переваги та недоліки, а також виявити ключові чинники успішного реформування, які можуть бути враховані у процесі модернізації державного управління в Україні. Це дозволить оцінити можливості адаптації найкращих практик до потреб українського суспільства.

Дослідники відзначають, що впровадження принципів New Public Management (NPM) супроводжувалося певними викликами. Зокрема, було порушено традиційні бюрократичні принципи стабільності, анонімності та нейтральності, що призвело до зниження престижу державної служби, відтоку кваліфікованих кадрів та виникнення труднощів у забезпеченні ефективного контролю за діяльністю уряду. Окрім акценту на економічну ефективність, NPM не повною мірою вирішує питання забезпечення справедливості у державній політиці та розвитку професійної державної служби. Водночас, позитивний вплив NPM на управлінські системи західних країн є очевидним. Завдяки орієнтації на результативність, прозорість і відкритість для громадського контролю, управлінські структури стали більш гнучкими та здатними своєчасно реагувати на запити суспільства, що сприяло підвищенню ефективності їхньої діяльності²⁸.

Слід зазначити, що Good Governance, попри низку переваг, також має певні недоліки²⁹. Зокрема, постає проблема залучення широких верств населення до ухвалення управлінських рішень, що ускладнює процес забезпечення інклюзивності. Крім того, відсутність оперативного доступу до інформації або затримки в обговореннях впливають на якість і своєчасність

²⁷ OECD . Development Assistance Committee's Work on Participatory Development and Good Governance. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development.1992

²⁸ Osborne S. P. The New Public Governance? *Public Management Review*, 8 (3), 2006. 377–388. <https://doi.org/10.1080/14719030600853022>.

²⁹ Dunleavy P., Margetts H, Bastow S., & Tinkler J. New Public Management Is Dead — Long Live Digital-Era Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 16 (3). 2006, 467–494. <https://doi.org/10.1093/jopart/mui057>

ухвалення рішень. Проблема узгодженості між різними групами суспільства також ускладнює досягнення консенсусу. Окремі групи, такі як особи з інвалідністю або жителі віддалених територій, часто залишаються поза процесом не лише обговорення, а й отримання необхідної інформації з ключових питань.

На думку Б. Нунберга³⁰, країнам, що розвиваються, слід зосередитися на зміцненні централізованих моделей управління державною службою. Основна увага має бути спрямована на посилення контролю за діяльністю установ та оптимізацію системи підбору кадрів. У реальній практиці багато країн використовують комбінований підхід, інтегруючи елементи різних моделей державного управління для досягнення балансу між централізацією, прозорістю та ефективністю. Такий підхід дозволяє адаптувати управлінські процеси до потреб і викликів конкретного суспільства.

Для забезпечення ефективного реформування державного управління в країнах Європейського Союзу було створено інституцій, які сприяли розвитку співпраці та обміну досвідом у цій сфері. Зокрема, заснування Європейського інституту державного управління (EIPA) стало важливим кроком для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у галузі публічного управління. Європейська мережа державного управління (EPAN) об'єднала державних службовців країн-членів ЄС у неформальну структуру для обміну практиками, ідеями та впровадження інноваційних підходів. Для покращення співпраці мережі EPAN було створено спеціалізований вебсайт EUPAN, який забезпечує ефективну комунікацію як всередині мережі, так і з зовнішніми партнерами³¹.

Розвиток цих інституцій сприяв посиленню обміну знаннями між державами-членами, пошуку інноваційних механізмів управління, узагальненню кращих практик і формуванню загальних стандартів у сфері

³⁰ Nunberg B.. Managing the Civil Service: Reform Lessons from Advanced Industrialized Countries. Policy Research Working Paper, WPS 945. Washington D.C. 1993 The World Bank. URL : <http://bit.ly/2wXqaNT> (дата звернення: 14.10.2024)

³¹ European Public Administration Network. EUPAN. URL : <http://www.eupan.org> (дата звернення: 15.10.2024)

державного управління. Завдяки цьому в ЄС поступово були запроваджені так звані "м'які" стандарти, які визначають основні принципи організації державного управління та державної служби. Серед них можна відзначити Білу книгу з європейського врядування, рекомендації конференцій міністрів, відповідальних за державне управління, а також єдині принципи та стандарти організації управлінських процесів. Важливим досягненням стало введення поняття "європейський адміністративний простір" (European governance), який сприяє гармонізації управлінських практик, а також концепція "європеїзації", що забезпечує адаптацію національних систем управління до стандартів ЄС.

Європейська мережа державного управління (EPAN) об'єднує державних службовців країн-членів ЄС у неформальну структуру, метою якої є створення платформи для обміну ідеями та кращими практиками, узгодження підходів до вирішення управлінських завдань і впровадження інновацій. Для підвищення ефективності роботи мережі було розроблено вебсайт EUPAN, який забезпечує внутрішню та зовнішню комунікацію, сприяє поширенню інформації про найновіші досягнення у сфері управління та слугує інструментом для підтримання діалогу між державними службовцями та зацікавленими сторонами³².

Концепція European governance визначається як багаторівневе управління, що об'єднує європейські інституції, національні органи влади, місцеве самоврядування та громадянське суспільство. Вона спрямована на координацію управлінських процесів між різними рівнями управління, створення прозорих механізмів ухвалення рішень і залучення громадян до формування політики. Особливістю цього підходу є активна участь міжнародних експертів і лобістів, що дозволяє враховувати інтереси широкого кола зацікавлених сторін і сприяє демократизації процесу прийняття рішень. Паралельно європеїзація розглядається як інтеграція кращих управлінських практик і стандартів ЄС у національні системи

³² Там само

управління³³. Цей процес охоплює адаптацію законодавства, модернізацію процедур і гармонізацію управлінських підходів із загальноєвропейськими нормами. Європеїзація не лише забезпечує підвищення ефективності державного управління, а й створює умови для прозорості, підзвітності та посилення взаємодії між державами-членами.

У цьому контексті важливу роль відіграє модель CAF (Common Assessment Framework), яка спрямована на оцінку управлінської діяльності. Модель передбачає стратегічне планування, забезпечення компетентного лідерства, раціональне використання ресурсів та розвиток партнерських відносин. Основний акцент зроблено на задоволенні потреб суспільства, клієнтів і працівників організації, що сприяє досягненню стійких результатів і підвищенню ефективності. Інтеграція моделі CAF у систему управління дозволяє ідентифікувати проблемні аспекти, оптимізувати процеси та забезпечити відповідність управлінської діяльності сучасним стандартам (рис.1.1).

³³ Там само

Рис.1.1. Основні інструменти регулювання державного управління в ЄС

Як інструмент координації та вироблення європейської політики, ОМС (Open Method of Coordination) забезпечує досягнення поставлених цілей, одночасно залишаючи державам-членам ЄС свободу вибору у визначенні засобів та шляхів реалізації цих цілей. Метод дозволяє ефективно адаптувати загальноєвропейські пріоритети до національних умов, зберігаючи баланс між централізованими принципами та національними інтересами³⁴.

Важливим інструментом для оцінки координаційних спроможностей є Шкала координації Меткафа (Metcalf Coordination Scale), яка дозволяє визначити рівень ефективності комунікації та координації як всієї системи управління, так і її окремих секторів. Цей інструмент дає змогу виявити ключові проблеми, такі як слабка комунікація між міністерствами, відсутність механізмів розв'язання конфліктів, брак навичок у сфері переговорів, недоліки адміністративної культури та розбіжності у розумінні урядової стратегії й пріоритетів. Ці фактори суттєво впливають на здатність системи державного управління реагувати на виклики сучасності.

Інструмент Twinning, започаткований Європейською комісією у 1997 році, став одним із ключових елементів підтримки інституційної розбудови країн-бенефіціарів у межах розширення ЄС. Основною метою Twinning є інтеграція законодавства ЄС у правову систему країн, які прагнуть до членства в Союзі. На сьогодні успішно реалізовано понад дві тисячі проектів Twinning, що значно сприяло модернізації державного управління в країнах-учасниках³⁵.

До переліку значущих ініціатив можна віднести також програму SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management), започатковану на початку 1990-х років за підтримки Організації

³⁴ Інструмент інституційної розбудови TWINNING. Державна служба України з безпеки на транспорті. URL : <http://bit.ly/2TOILVG>. (дата звернення: 15.10.2024)

³⁵ Там само

економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і ЄС. SIGMA орієнтована на вдосконалення управління та менеджменту, сприяючи адаптації країн до європейських стандартів управління³⁶.

За останні десятиліття система державного управління в ЄС зазнала істотних трансформацій, зумовлених участю як урядових, так і неурядових акторів у процесах прийняття рішень. Європейська комісія приділяє особливу увагу посиленню ролі громадськості та окремих громадян у формуванні політики, що сприяє підвищенню прозорості, підзвітності й довіри до виконавчих органів. Нові підходи до державного управління включають практичний менеджмент, використання стандартів і показників ефективності, акцент на результативності та економічності, а також інтеграцію принципів конкуренції та оптимізації ресурсів. Такі інновації стали важливим інструментом підвищення ефективності та адаптивності державного управління в ЄС.

Адміністративні реформи, реалізовані в країнах Європейського Союзу, були спрямовані на удосконалення ключових елементів системи державного управління. Основна увага приділялася інституціям, правилам і процедурам їх функціонування, а також механізмам координації та співпраці. Особливий акцент було зроблено на розвитку кадрового потенціалу, що включало підготовку й перепідготовку державних службовців, формування їх компетенцій та підвищення здатності ефективно виконувати покладені на них обов'язки³⁷. Такі аспекти стали базою для запровадження нових моделей управління, модернізації адміністративних процедур, а також реалізації процесів децентралізації та агенсифікації, які сприяли створенню політико-управлінських мереж.

Реформування державного управління супроводжувалося впровадженням клієнтоорієнтованого підходу, який передбачав пріоритетність задоволення потреб громадян. Значну увагу було приділено

³⁶ Hood, C. Public management for all seasons. *Public Administration*. Spring, 1991 3–9.

³⁷ Contemporary issues in the public management of social services in Europe Contemporary issue. *European Social Network*. URL : <http://bit.ly/2wWpVTi> (дата звернення: 15.10.2024)

використанню сучасних інформаційних технологій, що дозволило спростити доступ до послуг, забезпечити їх якість та оперативність.

У процесі реформування значущими напрямками стали інформатизація, дебіюрократизація, децентралізація, деконцентрація, приватизація та впровадження економічних механізмів регулювання. Зазначені зміни зосереджувалися на підвищенні якості послуг, які надають органи державної влади, завдяки орієнтації на результативність та активній співпраці з неурядовими організаціями й населенням. Це дозволило адаптувати державне управління до сучасних умов, забезпечуючи його здатність відповідати на складні виклики та ефективно виконувати суспільно значущі завдання.

Основні принципи державного управління в Європейському Союзі забезпечують фундаментальні засади функціонування системи управління та її ефективність у багаторівневій структурі. Принцип субсидіарності визначає, що рішення мають прийматися на найнижчому рівні управління, здатному ефективно розв'язати поставлену проблему. Завдяки такому підходу зберігається автономія національних і регіональних органів влади, а втручання на рівні ЄС застосовується лише за необхідності. Це сприяє адаптації управлінських рішень до місцевих потреб і знижує централізований адміністративний тиск³⁸.

Принцип пропорційності встановлює, що будь-які заходи, запроваджені на рівні Союзу, мають бути співмірними із досягненням визначених цілей. Це забезпечує баланс між інтеграційними завданнями та обсягом регулювальних впливів, зводячи до мінімуму можливі бюрократичні обмеження. Важливим елементом управління є демократичний принцип, що гарантує залучення громадян до прийняття рішень через вибори до Європейського парламенту.

³⁸ Грицяк І. Основні принципи права Європейського Союзу та їх застосування в державному управлінні. Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президен+ тові України. 2004. № 3. С. 43—50.

Солідарність є ключовим фактором, що стимулює держави-члени до спільного вирішення загальноєвропейських проблем. Розподіл відповідальності, координація зусиль та мобілізація ресурсів створюють умови для колективної відповіді на глобальні виклики, такі як кліматичні зміни чи міграція. Відкритість забезпечує прозорість у роботі європейських інституцій, сприяє співпраці між країнами та створює умови для активної участі громадськості в управлінських процесах. Орієнтація на доступність інформації підвищує довіру до європейських структур та сприяє налагодженню конструктивного діалогу з партнерами³⁹.

Основні інститути Європейського Союзу забезпечують функціонування багаторівневої політичної та економічної системи, координуючи взаємодію між державами-членами, громадянами та зовнішніми партнерами. Європейський парламент є єдиним органом ЄС, який обирається безпосередньо громадянами Союзу. Його головними функціями є прийняття законодавства спільно з Радою Європейського Союзу, затвердження бюджету, а також контроль за діяльністю інших інституцій, зокрема Європейської комісії⁴⁰.

Рада Європейського Союзу, яка представляє уряди країн-членів, відіграє ключову роль у прийнятті рішень. Вона працює над координацією національних політик та бере участь у законодавчому процесі разом із Європейським парламентом. Цей орган також виступає форумом для міжурядових переговорів і домовленостей.

Європейська комісія виконує функції виконавчої влади, представляючи інтереси Союзу загалом. Вона розробляє законодавчі ініціативи, реалізує прийняті рішення, управляє бюджетом ЄС і представляє його позицію на міжнародному рівні. У сфері її компетенції також контроль за дотриманням європейського законодавства країнами-членами.

³⁹ Там само

⁴⁰ Інституційний механізм ЄІ. *European integration portal*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/mechanism/> (дата звернення: 24.11.2024).

Європейська рада, до складу якої входять глави держав або урядів країн-членів, визначає стратегічні напрями та пріоритети розвитку ЄС. Цей орган координує політичні ініціативи та забезпечує взаємодію між національними урядами на найвищому рівні.

Суд Європейського Союзу відповідає за тлумачення і дотримання європейського права, вирішує спори між державами-членами та інституціями, а також забезпечує захист прав громадян відповідно до законодавства Союзу. Його діяльність сприяє зміцненню верховенства права в межах Союзу.

Європейський центральний банк відповідає за монетарну політику в країнах євросони. Його завдання включають забезпечення стабільності євро, контроль за інфляцією та підтримання стійкості фінансової системи. Координація між цими інституціями створює основу для ефективного функціонування Європейського Союзу та досягнення його стратегічних цілей (рис.1.2).

Рис.1.2. Основні інститути Європейського Союзу⁴¹

Таким чином, модель державного управління в Європейському Союзі демонструє ефективну організацію багаторівневого управління, що поєднує функціонування інституцій, принципи управління та інструменти реформування. Основні принципи, такі як субсидіарність, пропорційність, демократія, солідарність і відкритість, забезпечують структурну основу для прийняття рішень, залучення громадян до управлінських процесів та координації зусиль між різними рівнями влади. Ці принципи сприяють адаптації управлінських рішень до конкретних потреб, підвищують прозорість і відповідальність інституцій та стимулюють колективну відповідь на сучасні виклики.

Інститути Європейського Союзу, такі як Європейський парламент, Рада ЄС, Європейська комісія, Європейська рада, Суд ЄС та Європейський центральний банк, забезпечують стабільність і ефективність у розробці та реалізації політик. Взаємодія між ними дозволяє підтримувати баланс між інтересами держав-членів та загальноєвропейськими цілями, а також створює умови для сталого розвитку. Впровадження інструментів реформування, таких як ОМС, Twinning та програма SIGMA, сприяло модернізації управлінських процесів і зміцненню інституційної спроможності. Взаємодія між урядовими і неурядовими акторами, посилення участі громадянського суспільства та використання сучасних інформаційних технологій стали важливими чинниками, які забезпечують успіх реформ у державному управлінні ЄС.

РОЗДІЛ 2

⁴¹ Там само

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАТУСУ КАНДИДАТА НА ВСТУП ДО ЄС

2.1 Етапи євроінтеграції України

Україна визначила свою самоідентифікацію як європейської держави, про що офіційно було заявлено 5 грудня 1991 року в Зверненні Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» у зв'язку з підтвердженням на референдумі Акта проголошення незалежності України⁴². Вже на початку 1990-х років питання інтеграції до європейського простору стало пріоритетним напрямом української зовнішньої політики. У постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року⁴³ було визначено стратегічну мету, яка полягала у набутті членства в Європейських Співтовариствах. Зокрема, зазначалося, що першим кроком на цьому шляху стане укладення Угоди про партнерство і співробітництво, яка закладе основу для подальшого асоційованого і, зрештою, повного членства.

Подальше законодавче закріплення євроінтеграційного курсу було реалізовано в Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року⁴⁴ та уточнено в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року. У цих актах було зафіксовано стратегічну мету України щодо набуття членства в Європейському Союзі.

Значним кроком у цьому напрямі стало започаткування у 2009 році Європейським Союзом ініціативи «Східне партнерство», мета якої полягала у створенні механізмів для зближення ЄС із шістьма пострадянськими

⁴² До парламентів і народів світу. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

⁴³ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

⁴⁴ Про національну безпеку України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

країнами, серед яких опинилися Україна, Грузія, Молдова, Азербайджан, Вірменія⁴⁵.

Ініціатива стала важливим інструментом розмежування підходів ЄС до південних і східних сусідів, створивши платформу для поглибленого діалогу та співпраці зі східними партнерами. На відміну від традиційної Європейської політики сусідства, «Східне партнерство» зосереджувалося не лише на економічному співробітництві, але й на підтримці демократичних інституцій, прав людини, стабільності й реформ у цих державах. Попри те, що ЄС не декларував намірів розширення, ініціатива передбачала фінансову та технічну підтримку для країн-партнерів, які прагнули зближення з ЄС. Кінцевою метою такої підтримки для окремих держав, включно з Україною, стало укладення Угоди про асоціацію, що передбачає політичну, економічну й правову адаптацію до європейських стандартів.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відбулося у два етапи. У березні 2014 року на Позачерговому саміті Україна–ЄС було підписано політичну частину Угоди. Документ включав преамбулу, загальні принципи, положення про політичний діалог, реформи та безпеку, а також інституційні та прикінцеві положення. У рамках саміту було зроблено заяву про зобов'язання України ратифікувати Римський статут Міжнародного кримінального суду після внесення змін до Конституції. У червні 2014 року під час засідання Ради ЄС відбулося підписання економічної частини Угоди, яка охоплювала питання юстиції, свободи, торгівлі, економічного та галузевого співробітництва, фінансових положень і боротьби з шахрайством⁴⁶.

У вересні 2014 року Верховна Рада України та Європейський парламент одночасно ратифікували Угоду. Документ регулює поступове зближення України з Європейським Союзом шляхом інтеграції в європейські економічні, політичні та правові системи. Основні цілі включають

⁴⁵ Східне партнерство. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/content/shidne-partnerstvo.html> (дата звернення: 24.11.2024).

⁴⁶ Угода про асоціацію. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu> (дата звернення: 24.11.2024).

політичний діалог, підтримання стабільності, адаптацію законодавства до норм Союзу, посилення співпраці в сферах юстиції та безпеки, створення умов для зони вільної торгівлі, а також поглиблене економічне партнерство. Угода також спрямована на забезпечення миру та стабільності на регіональному та міжнародному рівнях, сприяння участі України у програмах і агенціях Союзу та інтеграцію в політику ЄС.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є найбільшим міжнародно-правовим документом, укладеним Україною, та найбільшим міжнародним договором з третьою країною в історії ЄС. Цей документ визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС, що базується на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Угода слугує стратегічним орієнтиром для впровадження системних соціально-економічних реформ в Україні, спрямованих на гармонізацію національного законодавства з нормами ЄС⁴⁷.

Важливою складовою Угоди є створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, яка визначає правові засади для вільного руху товарів, послуг, капіталів, а частково і робочої сили між Україною та країнами ЄС. Документ також передбачає регуляторне наближення, яке поступово інтегрує економіку України до спільного ринку ЄС, закладаючи основи для тіснішої економічної співпраці.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає унікальні механізми залучення громадянського суспільства до процесу реалізації євроінтеграційних зобов'язань. Одним із таких інструментів є Платформа громадянського суспільства, аналогів якої немає в інших міжнародних угодах ЄС чи України. Вона була створена відповідно до статей 469-470 Угоди і функціонує як орган, що об'єднує представників громадянського суспільства України та членів Європейського економічного і соціального комітету ЄС. Платформа є частиною чотиристоронньої системи

⁴⁷ Діяльність – європейська інтеграція – угода. Торгово-промислова палата України. URL: <https://uccr.org.ua/diialnist-evropeiska-integratsiia-ugoda-pro-asotsiatsiuiu> (дата звернення: 16.10.2024)

управління асоціацією, яка включає також Раду асоціації, Комітет асоціації та Парламентський комітет асоціації. На відміну від інших органів, орієнтованих на урядову чи парламентську діяльність, Платформа забезпечує участь громадськості в реалізації положень Угоди, надаючи рекомендації Раді асоціації та здійснюючи регулярні консультації з іншими органами для моніторингу досягнення цілей асоціації⁴⁸.

Окрім інституцій громадянського суспільства, Угода передбачає чітку організацію виконання євроінтеграційних завдань урядом України. Для цього розроблено Урядовий План заходів із виконання Угоди про асоціацію, який визначає терміни, відповідальні органи та конкретні завдання для імплементації положень Угоди. План, який охоплює 1 943 завдання у 27 сферах, є масштабним документом обсягом понад 1 199 сторінок. Виконання цих завдань покладено на 106 органів влади, кожне із яких відповідає за імплементацію відповідних статей Угоди або положень права ЄС (*Acquis communautaire*). Координацію виконання Плану здійснює Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції у співпраці з Мінекономрозвитку та іншими міністерствами, що дозволяє забезпечити системний підхід до досягнення євроінтеграційних цілей⁴⁹.

1 вересня 2017 року Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом набула чинності в повному обсязі після тривалого процесу ратифікації, що стало важливим етапом у поглибленні інтеграційних зв'язків між сторонами⁵⁰. Цей документ заклав основу для широкомасштабних реформ у різних секторах, спрямованих на зближення України з ЄС. У 2021 році президент Володимир Зеленський ініціював нову тактику європейської інтеграції, яка передбачала підписання двосторонніх декларацій про підтримку європейської перспективи України з окремими

⁴⁸ Що таке УС ПГС?. Платформа громадянського суспільства Україна -ЄС. 2015. URL: <https://eu-ua-csp.org.ua/what-is-eu-ua-csp/>. (дата звернення: 24.11.2024).

⁴⁹ План заходів з виконання Угоди. Євроінтеграційний портал. 2018. URL: <https://eu-ua.org/planzakhodiv-z-vykonannia-uhody>. (дата звернення: 24.11.2024).

⁵⁰ Впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського союзу*. URL: <https://www.center.gov.ua/component/k2/item/4025-впровадження-угоди-про-асоціацію-між-україною-та-єс> (дата звернення: 24.11.2024).

країнами Євросоюзу. У цих деклараціях було зафіксовано зобов'язання країн-учасниць надавати підтримку Україні на шляху до повноправного членства в ЄС, а також підтверджено стратегічне значення європейського вектора зовнішньої політики України. Упродовж 2021 року такі угоди було укладено з вісьмома державами-членами ЄС⁵¹.

Події, що розгорталися після початку російської агресії, надали новий імпульс процесу євроінтеграції. Європарламент та Єврокомісія офіційно висловили підтримку європейської перспективи України, а 3 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі⁵². Цьому передувала масштабна підготовча робота, зокрема заповнення опитувальника ЄС у стислі терміни та активізація секторальної інтеграції. Серед значущих досягнень України на шляху інтеграції з ЄС можна виділити здобуття п'яти так званих «безвізів»: енергетичного, транспортного, економічного, митного та цифрового, які сприяли подальшій гармонізації з європейськими стандартами.

На сьогодні Україна продовжує виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію, активно імплементуючи європейське законодавство у свою національну правову систему, що дозволяє поступово інтегруватися у Внутрішній ринок ЄС. Торговельні відносини з Євросоюзом демонструють динамічний розвиток, що свідчить про ефективність реалізованих реформ. Крім того, Україна продовжує брати участь у низці європейських програм і ініціатив, розширюючи свою секторальну інтеграцію.

Водночас статус кандидата на членство в ЄС передбачає виконання нових масштабних завдань. Перед державою постає виклик завершити реформування ключових секторів, адаптувати національну систему управління до європейських стандартів та забезпечити відповідність

⁵¹ Порошук Н. Ухвалено декларацію саміту «Україна – Південно-Східна Європа»: що передбачає документ. *ГЛІВКОМ*. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/ukhvaleno-deklaratsiju-camitu-ukrajina-pivdenno-skhidna-jevrope-shcho-peredbachaje-1025037.html> (дата звернення: 24.11.2024).

⁵² Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. *Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру – Офіційний веб-сайт*. URL: <https://land.gov.ua/ukraina-otrymala-status-kandydata-na-chlenstvo-v-ies/> (дата звернення: 24.11.2024).

критеріям, необхідним для вступу до ЄС. Незважаючи на складні обставини, пов'язані з повномасштабною війною, Україна прагне максимально швидко виконати всі необхідні умови для інтеграції до Європейського Союзу, демонструючи амбітність та систематичний підхід до реалізації стратегічної мети.

Основні етапи систематизовано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Етапи євроінтеграції України: шлях до ЄС		
Етап	Часові рамки	Ключові події та досягнення
Початковий етап	Кінець 1980-х – початок 1990-х	- Проголошення незалежності України у 1991 році. - Оголошення курсу на євроінтеграцію. - Встановлення дипломатичних відносин з країнами ЄС.
Активізація співробітництва	Середина 1990-х – початок 2000-х	- Підписання Угоди про партнерство і співробітництво (1994 р., чинність з 1998 р.). - Розширення співпраці у сфері політики, економіки, торгівлі та культури. - Надання Україні статусу країни з ринковою економікою.
Євроінтеграційні прагнення	Кінець 2000-х – початок 2010-х	- Помаранчева революція (2004 р.), яка підкреслила проєвропейські настрої українського суспільства. - Підписання Плану дій Україна-ЄС, що визначив конкретні реформи для зближення зі стандартами ЄС.
Революція гідності та поглиблення співпраці	3 2014 року	- Революція гідності (2013–2014рр.), яка зміцнила євроінтеграційний курс України. - Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.). - Ухвалення безвізового режиму з ЄС (2017 р.). - Надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС (червень 2022 р.).

Джерело: Складено автором

Таким чином, євроінтеграційний шлях України є тривалим і складним процесом, що охоплює широкий спектр політичних, економічних та соціальних реформ, спрямованих на зближення з Європейським Союзом. Від проголошення незалежності у 1991 році Україна послідовно демонструвала своє прагнення інтегруватися до європейського простору. Важливими

етапами на цьому шляху стали укладення Угоди про партнерство і співробітництво, підписання та імплементація Угоди про асоціацію, а також отримання статусу кандидата на членство в ЄС.

Водночас статус кандидата на членство покладає на Україну нові зобов'язання щодо поглиблення реформ, зокрема у сферах верховенства права, боротьби з корупцією, дотримання прав людини та забезпечення стабільного економічного розвитку.

Попри складні обставини, пов'язані з повномасштабною війною, Україна демонструє значну стійкість та прагнення до повноцінного членства в ЄС. Реалізація амбітної мети щодо інтеграції до Європейського Союзу вимагає системного підходу, політичної волі та продовження ефективної співпраці з європейськими партнерами.

2.2 Аналіз вимог ЄС до країн-кандидатів

Можливість приєднання до складу Європейських Співтовариств передбачена в Статті 49 Договору про Європейський Союз⁵³. У теоретичному аспекті будь-яка держава має право подати заявку на вступ до Союзу за умови відповідності визначеним критеріям. Кандидат повинен виконати комплекс вимог, що є невід'ємною частиною процесу євроінтеграції.

Передумови вступу відображені у положеннях Статті 40 Договору про Європейський Союз. Ця стаття встановлює, що будь-яка європейська держава, яка визнає та дотримується закріплених у Статті 2 Договору про ЄС цінностей, має право подати заявку на членство. У межах правового регулювання визначено, що Союз базується на таких фундаментальних засадах, як повага до людської гідності, свобода, демократія, рівність, верховенство права та дотримання прав людини. Окрему увагу приділено правам осіб, які належать до національних меншин, що підкреслює значення захисту індивідуальних свобод у межах інтеграційного процесу.

⁵³ ZakonOnline. Договір від 07.02.1992 Договір про Європейський Союз. Аналітично-правова система ZakonOnline. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773_595905 (дата звернення: 24.11.2024).

Копенгагенські критерії, затверджені Європейською Радою у 1993 році, визначають основні вимоги до держав, які прагнуть стати членами Європейського Союзу. Ці вимоги формують комплексну основу для оцінки готовності країн-кандидатів до вступу, враховуючи політичні, економічні та інституційні аспекти (таб.2.2)⁵⁴.

Таблиця 2.2.

Копенгагенські критерії: вимоги до країн-кандидатів ЄС

Категорія	Основні вимоги	Коментарі
Правові передумови	Можливість приєднання передбачена Статтею 49 Договору про Європейський Союз. Держава повинна визнавати та дотримуватися цінностей, визначених у Статті 2, таких як демократія, рівність, повага до прав людини та верховенство права.	Заявка можлива лише за умови повного виконання основних правових вимог, включаючи забезпечення прав меншин.
Політичний аспект	Стабільність демократичних інституцій, дотримання верховенства права, прав людини, забезпечення захисту національних меншин. Забезпечення функціонування демократичних процесів як на національному, так і на регіональному рівнях.	Політична стабільність є ключовою умовою вступу, що включає як внутрішні реформи, так і підтримку демократичних процесів на міжнародному рівні.
Економічний аспект	Наявність ринкової економіки, здатної протистояти конкурентному тиску в межах ЄС. Забезпечення лібералізації цін і торгівлі, усунення бар'єрів для входу та виходу з ринку, макроекономічна стабільність, розвиненість фінансового сектору.	Економічна готовність передбачає адаптацію до єдиного ринку ЄС, зокрема через усунення економічних бар'єрів і забезпечення конкуренції.
Інституційна відповідність	Прийняття <i>acquis communautaire</i> – законодавчих, інституційних та адміністративних норм ЄС. Забезпечення ефективної імплементації прийнятих норм через адміністративні структури та незалежну судову систему.	Пріоритет надається ефективності виконання прийнятого законодавства, а не лише його формальному впровадженню.
Абсорбційна спроможність ЄС	Європейський Союз повинен мати можливість інтегрувати нових членів без шкоди для функціонування своїх інституцій. Забезпечення стабільності внутрішніх процесів ЄС є обов'язковою умовою для прийняття нових держав.	Абсорбційна спроможність є важливим критерієм, оскільки розширення не повинно створювати ризиків для інституційної стабільності Союзу.
Інші	Географічна наближеність до ЄС,	Ці чинники не закріплені у

⁵⁴ Європейська правда. Копенгагенські критерії: як визначити наближення України до членства в ЄС. *Європейська правда*. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2023/01/31/7155001/> (дата звернення: 24.11.2024).

неформальні чинники	кількість населення країни-кандидата, політична доцільність прийняття нових членів. Часто враховується можливість прийняття груп держав замість окремих країн.	законодавстві, але можуть впливати на процес переговорів і кінцеве рішення щодо вступу.
---------------------	--	---

Джерело: складено автором на основі аналізу

Політичний аспект критеріїв передбачає стабільність демократичних інституцій, які гарантують дотримання верховенства права, прав людини, а також захист національних меншин. Наявність цих інституцій має забезпечувати ефективне функціонування правової системи, стабільність політичного середовища та рівні можливості для всіх громадян. Здатність держави дотримуватися цих принципів є ключовим фактором для забезпечення її відповідності європейським стандартам. Політичний компонент також включає зобов'язання щодо підтримки демократичних процесів на національному рівні та сприяння їх поширенню у регіональному контексті.

Економічний компонент передбачає наявність функціонуючої ринкової економіки, яка здатна адаптуватися до умов внутрішнього ринку Європейського Союзу. Держави-кандидати повинні демонструвати спроможність протистояти конкурентному тиску, забезпечуючи стійкість економічних інституцій. Це включає здатність ефективно інтегруватися у спільний ринок, де діють єдині правила та стандарти. Економічний розвиток і відповідність ринковим критеріям слугують основою для забезпечення рівноправної участі в економічній діяльності Союзу.

Інституційний аспект зобов'язує державу-кандидата до прийняття *acquis communautaire* – сукупності законодавчих, інституційних та адміністративних норм, які регулюють діяльність Союзу. Це передбачає не лише прийняття законодавства, але й здатність держави ефективно його імплементувати та застосовувати. Інституційна відповідність свідчить про готовність держави до інтеграції в європейські структури та забезпечення

виконання своїх зобов'язань на рівні, відповідному до стандартів Європейського Союзу.

Окреме значення має здатність Європейського Союзу інтегрувати нових членів, що визначається як абсорбційна спроможність. Цей критерій враховує необхідність збереження балансу між розширенням Союзу та його внутрішньою стабільністю. Розширення не повинно впливати на функціонування спільних інституцій або динаміку інтеграційних процесів. Спроможність до прийняття нових членів розглядається як важливий чинник, що забезпечує гармонійний розвиток усього Союзу⁵⁵.

Копенгагенські критерії виступають базовою основою для оцінювання готовності країн-кандидатів до членства в Європейському Союзі. Вони визначають орієнтири для адаптації внутрішніх політичних, економічних та правових систем до європейських стандартів. Виконання цих вимог є важливим чинником для забезпечення ефективного та стабільного розширення Європейського Союзу.

Європейська Комісія, здійснюючи оцінку відповідності держав-кандидатів критеріям членства в Європейському Союзі, виходить за межі формального аналізу політичних інститутів і зосереджується на реальному функціонуванні демократії. Особлива увага приділяється рівню захисту конституційних прав і свобод громадян, таких як свобода слова, діяльність політичних партій, функціонування неурядових організацій та засобів масової інформації. Цей підхід спрямований на визначення фактичної спроможності держави забезпечувати дотримання демократичних принципів, закріплених у правових нормах Європейського Союзу.

Функціонування ринкової економіки оцінюється на основі низки ключових елементів, які включають досягнення рівноваги між попитом і пропозицією через взаємодію ринкових сил, лібералізацію цін і торгівлі, усунення бар'єрів для входу на ринок і виходу з нього. Важливим є

⁵⁵ Жовква І.І. Критерії членства СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження. Київ, 2010. 84 с

забезпечення правової бази, яка регулює право власності, виконання контрактів і дотримання законів. Досягнення макроекономічної стабільності, яка охоплює стабільність цін, державних фінансів і платіжного балансу, розглядається як обов'язкова умова для забезпечення стійкого економічного зростання. Наявність суспільного консенсусу щодо пріоритетів економічної політики також є важливим критерієм, який забезпечує стабільність економічного середовища. Розвиненість фінансового сектору відіграє ключову роль у спрямуванні заощаджень на інвестиції у виробництво, що сприяє збалансованому економічному розвитку⁵⁶.

Здатність держави-кандидата витримувати конкурентний тиск у межах єдиного ринку Європейського Союзу визначається через оцінку таких факторів, як наявність дієвої ринкової економіки з достатнім рівнем макроекономічної стабільності, що створює передумови для прийняття економічних рішень у передбачуваному середовищі. Інфраструктура, включаючи енергопостачання, телекомунікації, транспортні мережі, а також рівень освіти і наукових досліджень, має відповідати європейським стандартам. Ступінь впливу державної політики на конкуренцію оцінюється через аналіз торговельної політики, регулювання конкуренції та надання державної допомоги. Окремо враховується частка малих і середніх підприємств у структурі економіки, які забезпечують більшу гнучкість ринку та адаптацію до умов єдиного ринкового простору.

Рівень інтеграції держави в економічний простір Європейського Союзу до вступу є важливим показником готовності до членства. Спроможність малих підприємств ефективно адаптуватися до умов єдиного ринку сприяє забезпеченню стійкості економічного розвитку та інтеграційних процесів. Усі ці аспекти аналізуються в межах середньострокової перспективи, що дозволяє Європейській Комісії надати комплексну оцінку відповідності держав-кандидатів європейським стандартам та принципам.

⁵⁶ Петров Р.А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу у правові системи третіх країн : монографія. Київ : Істина, 2012. 384 с.

Третій критерій членства, як свідчать переговори з країнами-кандидатами, є найскладнішим для виконання. Його зміст охоплює відповідність тридцяти одному розділу *acquis communautaire*, які визначають «спільний доробок ЄС»⁵⁷. Цей критерій вимагає не лише адаптації національного законодавства до *acquis*, але й забезпечення ефективної імплементації через адміністративні та судові інституції, що унеможливорює формальний підхід до євроінтеграційних процесів.

Основна увага під час переговорів про вступ приділяється транспонуванню *acquis communautaire* у національне законодавство, яке має бути адаптоване до тридцяти одного тематичного розділу. Це охоплює різні сфери, включаючи ринкову конкуренцію, екологічну політику, юстицію, внутрішні справи, соціальну політику, а також економічне та валютне співробітництво. Однак адаптація законодавства є лише першим етапом. Країна-кандидат має продемонструвати спроможність до його ефективної реалізації, зокрема через функціонування адміністративних структур, що відповідають європейським стандартам.

Рішення Мадридського саміту 1995 року наголошує, що поряд із транспонуванням законодавства, держава-кандидат зобов'язана пристосувати свої адміністративні структури для забезпечення ефективного виконання норм *acquis*. Це передбачає створення інституцій, здатних забезпечувати реалізацію європейського законодавства, а також функціонування незалежної судової системи, яка гарантує захист прав відповідно до європейських стандартів. Ефективна імплементація є необхідною умовою для взаємних зобов'язань, що виникають у процесі вступу до ЄС, і підтверджує готовність держави до повноправної інтеграції.

Критерій членства також включає вимогу забезпечення спроможності до інтеграції в політичний, економічний і валютний союз. Ця умова є складовою «*acquis* вступу», яка накладає на країни-кандидати обов'язок

⁵⁷ Машталір Х. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа для розбудови громадянського суспільства. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С. 163–166.

дотримання цілей Європейського Союзу у відповідних сферах. Завдання інтеграції вимагають від держав-кандидатів не лише прийняття законодавчих змін, але й забезпечення їх узгодженості з європейськими стандартами на практиці.

Окрім офіційно закріплених критеріїв, на процес вступу впливають низка інших чинників, що не мають прямого закріплення у законодавстві. Серед них – географічна наближеність до Європейського Союзу, тенденція до прийняття нових членів групами, а також врахування демографічних особливостей, таких як кількість населення. Ці фактори часто є предметом політичних домовленостей між державами-членами та країнами-кандидатами, хоча вони не мають юридичного закріплення у відповідних договорах.

Таким чином, виконання критерію членства передбачає всебічну адаптацію законодавства, адміністративних структур і судової системи до стандартів ЄС, а також забезпечення ефективної імплементації норм *acquis communautaire*.

Кандидат на членство в Європейському Союзі - це офіційний статус держави, яка прагне інтегруватися до європейського міждержавного об'єднання - Європейського Союзу (ЄС). Отримання такого статусу є стратегічною метою для багатьох держав, які розглядають інтеграцію як шлях до економічного розвитку, політичної стабільності та зміцнення міжнародної позиції. Європейський Союз є унікальною міждержавною організацією, в якій держави-члени зберігають свій суверенітет, проте добровільно передають частину своїх суверенних повноважень спільним органам з метою досягнення більшої колективної потужності та впливу на міжнародній арені, що окремі держави не могли б досягти самотійно⁵⁸.

⁵⁸ Членство в ЄС: процедура прийняття. *Юридичний факультет ЧНУ ім. Юрія Федьковича*. URL: <https://law.chnu.edu.ua/chlenstvo-v-es-protsedura-pryiniattia/> (дата звернення: 24.11.2024).

Процес розширення Європейського Союзу передбачає поступові зміни правового статусу держави-кандидата, які супроводжуються делегуванням певних суверенних повноважень до наднаціональних структур ЄС.

28 лютого 2022 року, через чотири дні після початку повномасштабного вторгнення росії в контексті російсько-української війни, Президент України Володимир Зеленський підписав офіційну заявку на членство України в Європейському Союзі. Підписання «Спільної заяви» було здійснено за участі Голови Верховної Ради Руслана Стефанчука та Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала⁵⁹.

1 березня 2022 року Президент Зеленський виступив перед Європейським парламентом, звернувшись із закликом щодо прийняття України до складу Європейського Союзу за спеціальною пришвидшеною процедурою. Цей виступ став знаковим моментом у процесі євроінтеграції України, підкреслюючи прагнення країни до посилення політичних і економічних зв'язків із ЄС.

23 червня 2022 року Україна разом із Молдовою отримала офіційний статус кандидата на членство в Європейському Союзі, що стало важливим етапом у реалізації інтеграційного курсу обох держав.

Отже, аналіз вимог Європейського Союзу до країн-кандидатів підтверджує, що процес інтеграції є багаторівневим і ґрунтується на виконанні політичних, економічних та інституційних критеріїв. Політична стабільність, дотримання верховенства права та прав людини є основою для подальшого узгодження внутрішніх інституцій із європейськими стандартами. Економічна готовність включає адаптацію до єдиного ринку ЄС та забезпечення конкурентоспроможності на міжнародній арені. Інституційна відповідність потребує ефективного впровадження *acquis communautaire*, що свідчить про спроможність держави виконувати зобов'язання в межах Союзу. Абсорбційна спроможність ЄС залишається важливим фактором, що

⁵⁹ Свобода Р. Зеленський підписав заявку на членство України в ЄС – Рада. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-pidpysav-zayavku-chlenstvo-v-eu/31728472.html> (дата звернення: 24.11.2024).

впливає на готовність Союзу приймати нових членів без шкоди для внутрішньої стабільності. Таким чином, вступ до ЄС вимагає комплексної адаптації законодавства, інституцій та економіки, забезпечуючи гармонійне включення нових членів до європейської спільноти.

2.3 Оцінка виконання Україною Копенгагенських критеріїв

Копенгагенські критерії – це набір стандартів, які Європейський Союз висуває до країн-кандидатів на членство. Вони включають політичні, економічні та правові критерії. Україна, отримавши статус кандидата в 2022 році, активно працює над їх виконанням. Особливе значення має рішення ЄС від 14 грудня 2023 року про відкриття переговорів про вступ, яке стало ключовим етапом у євроінтеграційному процесі України⁶⁰.

Першим етапом на шляху до членства стало подання заявки на вступ 28 лютого 2022 року. Цей крок символізував прагнення України інтегруватися до європейської спільноти, незважаючи на повномасштабну агресію з боку росії. Уже 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство, що супроводжувалося висуненням семи ключових рекомендацій від ЄС. Ці рекомендації стосувалися реформи Конституційного Суду, судової системи, посилення боротьби з корупцією, виконання антиолігархічних заходів, узгодження регулювання медіа з європейськими стандартами та захисту прав національних меншин.

Сім вимог, які Європейський Союз висунув Україні як умову для відкриття переговорів про членство⁶¹:

1. Ухвалення та впровадження законодавства про процедуру відбору суддів Конституційного Суду України. Закон має передбачати попередній відбір суддів на основі оцінки їхньої чесності та професійних навичок відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії.

⁶⁰ Яке значення має рішення Євросоюзу розпочати переговори про вступ України в ЄС: пояснюємо. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/perehovory-vstup-ukrayiny-yes-poyasnennya/32731166.html> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶¹ Членство в ЄС: які вимоги до листопада має виконати Україна. *Слово і Діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/02/infografika/polityka/chlenstvo-yes-yaki-vymohy-lystopada-maye-vykonaty-ukrayina> (дата звернення: 25.11.2024).

2. Завершення перевірок доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції Радою з етики та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України для забезпечення ефективності роботи судової системи.

3. Посилення боротьби з корупцією, включаючи високий рівень. Необхідно забезпечити ефективні розслідування, динаміку судових справ та вироків, а також завершити призначення керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та директора Національного антикорупційного бюро України.

4. Забезпечення відповідності законодавства про боротьбу з відмиванням грошей стандартам Групи з фінансових заходів (FATF). Також необхідно ухвалити комплексний стратегічний план реформування правоохоронного сектора.

5. Запровадження антиолігархічного законодавства. Відповідний закон має враховувати майбутні висновки Венеціанської комісії та спрямовуватися на зменшення впливу олігархів на політичні та економічні процеси.

6. Прийняття закону про медіа, який гармонізує законодавство України з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та надає ширші повноваження незалежному медіа-регулятору.

7. Завершення реформ законодавчої бази щодо прав національних меншин. Законодавчі зміни мають сприяти кращому захисту прав меншин, забезпечуючи відповідність європейським стандартам.

Протягом липня 2022 – жовтня 2023 років Україна виконала всі сім рекомендацій ЄС. Це включало ухвалення законодавства щодо прозорого добору суддів Конституційного Суду, посилення незалежності судової системи та реформи антикорупційної інфраструктури, зокрема через розширення повноважень НАБУ і НАЗК. Крім того, Україна адаптувала законодавство про медіа до стандартів ЄС та запровадила механізми захисту прав національних меншин. Цей прогрес був підтверджений Звітом

Єврокомісії від 8 листопада 2023 року⁶², де також було запропоновано відкриття переговорів із Україною (таб.2.3).

Таблиця 2.3.

Оцінка виконання Україною семи рекомендацій Європейського Союзу

№	Рекомендація	Стан виконання в Україні
1	Ухвалення та впровадження законодавства про процедуру відбору суддів Конституційного Суду України відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії	Ухвалено Закон України, що запроваджує конкурсну процедуру відбору суддів ⁶³ . Створено дорадчий орган для оцінки кандидатів.
2	Завершення перевірок чесноти кандидатів у члени Вищої ради юстиції та відбір до Вищої кваліфікаційної комісії суддів	Перевірки Радою з етики завершено, процес відбору кандидатів до ВККСУ триває. Наразі проведено співбесіди з більшістю претендентів.
3	Посилення боротьби з корупцією, завершення призначень в САП та НАБУ	Призначено керівника САП у липні 2023 р., нового директора НАБУ – у березні 2024 р ⁶⁴ . Ухвалено стратегію боротьби з корупцією до 2025 р ⁶⁵ . Судові вироки у справах про корупцію на високому рівні поки залишаються поодинокими.
4	Забезпечення відповідності законодавства про боротьбу з відмиванням грошей стандартам FATF	Виконано низку вимог FATF, але є рекомендації щодо покращення виконання фінансового моніторингу.
5	Запровадження антиолігархічного закону з урахуванням висновків Венеціанської комісії	Закон про деолігархізацію ухвалено (2021 р.), але він потребує доопрацювання відповідно до висновків Венеціанської комісії ⁶⁶ . Тривають консультації щодо узгодження нових положен
6	Ухвалення закону про ЗМІ, який відповідає директиві ЄС про	Ухвалено Закон України, що забезпечує незалежність медіа-регулятора та

⁶² Україна передала Європейській Комісії перший Звіт в межах Пакета розширення ЄС 2024 року - Новини - European integration portal. *European integration portal*. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yevropejskij-komisiyi-pershyj-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku/> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶⁴ Успіхи минулого року та виклики нового – Директор НАБУ провів зустріч з послами, представниками міжнародних організацій та партнерами з розвитку | НАБУ офіційний вебсайт. *Access Denied*. URL: <https://nabu.gov.ua/news/usp-khi-minulogo-roku-ta-vikliki-novogo-direktor-nabu-prov-v-zustr-ch-z-poslami-predstavnikami-m-zhnarodnikh-organ-zatc-i-ta/> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶⁵ Верховна Рада ухвалила Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/verhovna-rada-uhvalyla-antykoruptionsjnu-strategiyu-na-2021-2025-roky/> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶⁶ Голубов О. Верховна Рада ухвалила закон про деолігархізацію – DW – 23.09.2021. *dw.com*. URL: <https://www.dw.com/uk/verkhovna-rada-ukhvalyla-zakon-pro-deoliharkhizatsiiu/a-59282340> (дата звернення: 25.11.2024).

	аудіовізуальні медіапослуги	гармонізує законодавство із європейськими стандартами ⁶⁷ .
7	Завершення реформи законодавчої бази щодо національних меншин	Ухвалено Закон України Про національні меншини (спільноти) України, який враховує рекомендації Венеціанської комісії ⁶⁸ . Триває робота над імплементацією нових норм у практику.

Одним із нововведень у процесі підготовки України до переговорів стало проведення селф-скринінгу законодавства в березні – жовтні 2023 року. Україна стала першою державою, яка самостійно провела аналіз відповідності національного законодавства *acquis communautaire* до офіційного скринінгу Єврокомісії⁶⁹. Цей етап дозволив ідентифікувати прогалини та підготуватися до формального процесу оцінки з боку ЄС.

14 грудня 2023 року стало історичною датою, коли ЄС ухвалив рішення про відкриття переговорів про вступ із Україною. Рішення базувалося на визнанні високого рівня виконання рекомендацій ЄС, а також на подальшій готовності України до глибокої інтеграції. Цього ж дня уряд України опублікував результати селф-скринінгу, що стало доказом її прагнення до прозорості та відповідальності у процесі євроінтеграції.

Україна продемонструвала вагомі досягнення у впровадженні демократичних цінностей, забезпеченні верховенства права та захисту прав людини, що є основними компонентами політичних критеріїв вступу до ЄС. У жовтні 2024 року Європейська Комісія у своєму Звіті про прогрес України наголосила на значних успіхах держави у проведенні фундаментальних реформ, попри складні умови, спричинені триваючою військовою агресією росії⁷⁰.

⁶⁷ Нова європейська регуляція медіа: що це значить для України? - Центр демократії та верховенства права. *Центр демократії та верховенства права* -. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/european-media-freedom-act/> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶⁸ Про національні меншини (спільноти) України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁶⁹ Завершено II етап селф-скринінгу адаптації законодавства України до права ЄС. *Новокаховська міська військова адміністрація*. URL: <https://nk.gov.ua/2023/09/18/zaversheno-ii-etap-self-skrynihu-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-ies/> (дата звернення: 25.11.2024).

⁷⁰ Ukraine Report 2024. *European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR)*. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (date of access: 25.11.2024).

Серед досягнень варто відзначити прогрес у секторальній інтеграції та доступі до внутрішнього ринку ЄС. Україна також зберігає тверду відданість реформам у ключових секторах, що підтверджено в офіційних комунікаціях Європейської Комісії у межах Пакета розширення 2024 року. За даними Єврокомісії, аналітична перевірка відповідності національного законодавства *acquis communautaire*, розпочата після першої міждержавної конференції у червні 2024 року, проходить успішно. У разі виконання всіх умов очікується відкриття переговорів за тематичними блоками у 2025 році.

Європейська Комісія у своєму звіті підкреслила успіхи України у зміцненні доброчесності та меритократії в судовій системі. Зокрема, проведення конкурсу на посади суддів Конституційного Суду України на засадах прозорості та незалежності стало знаковим кроком у напрямі реформування судової гілки влади. Інституційна база для боротьби з корупцією була розширена завдяки підвищенню ефективності роботи антикорупційних органів, таких як НАБУ та САП. Досвід правоохоронних органів у розгляді справ про корупцію на високому рівні продовжує зміцнюватися, що є важливим для забезпечення громадської довіри та виконання зобов'язань перед ЄС.

У сфері захисту прав національних меншин Україна продовжує адаптацію законодавства до європейських стандартів. У 2024 році були внесені зміни до законодавчих актів, спрямованих на забезпечення рівності прав та можливостей осіб, які належать до національних меншин.

Реформи, що впроваджуються в межах Плану для України, стали важливим механізмом для забезпечення відповідності політичним критеріям ЄС. Уряд зосередив увагу на підвищенні ефективності державного управління, посиленні прозорості у публічному секторі та реформуванні системи правосуддя. План спрямований на забезпечення сталого розвитку державних інституцій та їх адаптації до стандартів ЄС.

Прогрес України у виконанні політичних критеріїв, визначених Копенгагенськими вимогами, свідчить про її готовність до подальшої

інтеграції з ЄС. Зусилля у сфері судової реформи, боротьби з корупцією та захисту прав національних меншин підтверджують серйозність намірів України щодо досягнення повної відповідності стандартам ЄС. Європейська Комісія позитивно оцінює проведені реформи, а відкриття наступних етапів переговорів заплановане на 2025 рік за умови виконання визначених умов⁷¹.

Україна продовжує активно впроваджувати реформи, спрямовані на відповідність економічним критеріям, визначеним Копенгагенськими вимогами. Основний акцент зроблено на розвитку ринкової економіки, підвищенні конкурентоспроможності, адаптації законодавства до стандартів ЄС та зміцненні макроекономічної стабільності.

Європейська Комісія у своїх звітах відзначила поступ України в покращенні макроекономічних показників, зокрема в умовах воєнного стану. Основні зусилля спрямовані на зміцнення прав власності, зниження рівня корупції, зменшення впливу олігархів та забезпечення гнучкості ринку праці. Ефективність цих заходів є визначальним фактором для збереження макроекономічної стабільності та інтеграції до внутрішнього ринку ЄС.

Національний банк України (НБУ) розпочав імплементацію положень права ЄС, що стосуються незалежності центральних банків та монетарної політики. Україна адаптує національне законодавство до статуту Європейської системи центральних банків (ЄСЦБ) та положень Договору про ЄС. Зокрема, необхідні зміни до Конституції України для приведення функцій НБУ у відповідність до цілей ЄС, де стабільність грошової одиниці є основною метою.

Прогрес у впровадженні Регламенту 2016/792⁷² щодо гармонізованих індексів споживчих цін свідчить про часткову відповідність методологічним стандартам ЄС. Проте, ще необхідно вдосконалити розрахунки гармонізованого індексу споживчих цін та звітування до Євростату.

⁷¹ Там само

⁷² Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/792 від 11 травня 2016 року про гармонізовані індекси споживчих цін та індекс цін на житло і скасування Регламенту Ради (ЄС) № 2494/95. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_038-16#Text (дата звернення: 25.11.2024).

Імплементация Директиви 2014/59, що стосується платоспроможності та врегулювання кредитних установ, частково впроваджена⁷³. Діяльність антикризових механізмів управління неплатоспроможними банками потребує подальшого вдосконалення. Ухвалення комплексних змін у системі врегулювання платоспроможності банків та інвестиційних компаній є одним із пріоритетів для досягнення відповідності стандартам ЄС.

Значна частина актів у сфері економічної політики ще не імплементована, зокрема положення Директиви 2014/49 про схеми гарантування депозитів. Це вимагає розширення повноважень регуляторів, вдосконалення термінології та створення нових механізмів для запобігання банківським кризам.

У межах Угоди про асоціацію Україна забезпечує поступове приведення законодавства у сфері фінансових послуг у відповідність до права ЄС. Станом на 2024 рік, рівень гармонізації у фінансовому секторі становить 67%. Однак потребують завершення лібералізація операцій з капіталом та платіжним балансом, що є необхідною умовою для інтеграції до єдиного ринку ЄС.

Військовий стан у країні створює значні перешкоди для повного виконання актів права ЄС. Зокрема, брак ресурсів та обмеження в поданні статистичних даних ускладнюють моніторинг виконання зобов'язань. Недостатня координація між органами державної влади також впливає на швидкість реалізації реформ.

Прогрес України у виконанні економічних критеріїв підтверджує її прагнення до інтеграції в ЄС. Незважаючи на значні виклики, Україна демонструє поступ у реформуванні банківського сектору, монетарної політики та економічного регулювання. Проте для повної відповідності економічним критеріям необхідні додаткові зусилля щодо імплементации

⁷³ Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/59/ЄС. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_051-14#Text (дата звернення: 25.11.2024).

актів права ЄС, адаптації банківської системи та завершення лібералізації економічних операцій.

У 2023 році було проведено селф-скринінг законодавства, який став важливим етапом у визначенні відповідності національних нормативних актів *acquis communautaire*. Результатом цієї роботи стала ідентифікація близько 3000 актів права ЄС, які підлягають імплементації або адаптації. У лютому 2024 року уряд затвердив план виконання рекомендацій Європейської Комісії, що включає конкретні заходи для кожного переговорного розділу.

Реформа державного управління також демонструє позитивні результати. Вона включає удосконалення процедур конкурсного відбору на державну службу, оптимізацію функцій міністерств та впровадження системи електронного врядування. Особливе значення надається підвищенню прозорості та підзвітності державних органів, що є критично важливим для забезпечення довіри з боку суспільства та європейських партнерів⁷⁴.

У сфері публічних закупівель Україна продовжує утримувати лідерські позиції завдяки впровадженню системи "Prozorro".⁷⁵ Ця платформа стала зразком для інших держав, сприяючи зниженню рівня корупції та забезпечуючи рівний доступ учасників до тендерів. Водночас, для досягнення повної відповідності стандартам ЄС необхідно вдосконалити механізми моніторингу виконання контрактів.

Підготовка до інтеграції у структури ЄС включає створення механізмів координації між урядом України та інституціями ЄС. Хоча більшість норм, пов'язаних із функціонуванням європейських органів, буде імplementовано на пізніших етапах переговорів, уже зараз розробляються плани забезпечення

⁷⁴ Європейська правда. Чому реформа держуправління є критично важливою для вступу України до ЄС. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/11/12/7198211/> (дата звернення: 25.11.2024).

⁷⁵ Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації – 2023: збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу-стажування (26 жовтня-03 листопада 2023 р., м. Київ, ТДВ «Інститут обліку і фінансів», ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України»). Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 104 с.

належної підготовки українських представників до участі у роботі інституцій ЄС.

Для оцінки прогресу України в імплементації *acquis communautaire* у контексті виконання вимог, визначених Копенгагенськими критеріями, та підготовки до переговорів про вступ до ЄС, було проведено аналіз за кластерами переговорного процесу (таб.2.4).

Таблиця 2.4.

Аналіз виконання вимог ЄС за кластерами переговорного процесу вступу України до ЄС

Кластер	Розділи <i>acquis</i>	Виконані вимоги та прийняті закони
Кластер 1. Основи процесу вступу до ЄС	23, 24, 18, 5, 32	- Закон "Про Вищу раду правосуддя" ⁷⁶ - Закон "Про запобігання корупції" ⁷⁷ - Створення НАБУ та НАЗК - Закон "Про публічні закупівлі" (Prozorro)
Кластер 2. Внутрішній ринок	1–9, 28	- Закон "Про товариства з обмеженою відповідальністю" ⁷⁸ - Директиви ЄС щодо фінансових послуг адаптовано на 67%
Кластер 3. Конкурентоспроможність та інклюзивний розвиток	10, 16–20, 25–26	- Закон "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні" ⁷⁹ - Закон "Про освіту" ⁸⁰
Кластер 4. Зелений порядок денний та сталий розвиток	14, 15, 21, 27	- Закон "Про енергетичну ефективність" ⁸¹ - Закон "Про оцінку впливу на довкілля" ⁸² - Програма декарбонізації на 2023–2030 рр.
Кластер 5. Ресурси, сільське господарство та політика згуртованості	11–13, 22, 33	- Закон "Про безпечність харчових продуктів" ⁸³ - Гармонізація ветеринарного законодавства з Директивою 2004/41/ЄС
Кластер 6. Зовнішні відносини	30–31	- Закон "Про зовнішньоекономічну діяльність" ⁸⁴ - Гармонізація зовнішньоторговельного законодавства з <i>acquis</i> - Співпраця у сфері безпеки та оборони

⁷⁶ Про Вищу раду правосуддя. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁷⁷ Про запобігання корупції. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁷⁸ Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁷⁹ Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁸⁰ Про освіту. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.11.2024).

⁸¹ Про енергетичну ефективність. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁸² Про оцінку впливу на довкілля. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁸³ Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

⁸⁴ Про зовнішньоекономічну діяльність. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

Таким чином, Україна активно здійснює кроки, спрямовані на виконання семи ключових рекомендацій Європейського Союзу, які є передумовою для відкриття переговорів про вступ. Зокрема, впроваджено низку важливих законодавчих ініціатив у сфері судової реформи, боротьби з корупцією, регулювання медіа, захисту прав національних меншин та запровадження антиолігархічного законодавства. Значну увагу приділено адаптації національного законодавства до стандартів *acquis communautaire*.

Проведений аналіз свідчить, що Україна досягла вагомих результатів у виконанні рекомендацій ЄС, про що свідчить позитивна оцінка з боку Європейської Комісії у Звіті про прогрес від листопада 2023 року. Ухвалення нових законів, таких як оновлений Закон про Конституційний Суд України, закони про медіа та захист прав національних меншин, стало ключовими етапами у забезпеченні відповідності європейським стандартам.

Окрім законодавчих змін, особливу увагу приділено реформуванню інституційної інфраструктури. Створено незалежний медіа-регулятор, оновлено процеси добору суддів, а також розширено повноваження антикорупційних органів, таких як НАБУ та НАЗК. Посилення інституційної спроможності держави супроводжується активною співпрацею з європейськими партнерами та організаціями.

Проте, попри досягнення, залишаються виклики у забезпеченні динаміки виконання реформ, особливо у сферах боротьби з корупцією на високому рівні та імплементації законодавства у практичній площині. Європейська Комісія відзначила ці аспекти у своїх рекомендаціях для подальшого розвитку.

Таким чином, прогрес України у виконанні вимог ЄС підтверджує її прагнення до членства у Союзі. Однак для завершення євроінтеграційного процесу необхідне подальше вдосконалення реформ та збереження високої інтенсивності роботи у всіх ключових напрямках.

2.4 Виклики для України у процесі реалізації європейського інтеграційного курсу

Виклики, які постали перед Україною у процесі реалізації європейського інтеграційного курсу охоплюють різні аспекти державного управління, економіки та соціального життя. В умовах російської агресії та значних внутрішніх і зовнішніх обмежень держава зіштовхнулася з необхідністю одночасного вирішення кількох ключових завдань: забезпечення обороноздатності, підтримки функціонування державних інституцій, впровадження необхідних реформ і виконання критеріїв членства в ЄС.

Російська агресія завдала нищівного удару по інфраструктурі України. За оцінками уряду та міжнародних організацій, прямі інфраструктурні втрати перевищують сотні мільярдів доларів. Зруйновано тисячі житлових будинків, шкіл, лікарень, доріг, мостів та залізничних вузлів. Особливих збитків зазнала енергетична інфраструктура, що спричинило перебої у постачанні електроенергії як для населення, так і для підприємств. Зруйнована транспортна інфраструктура, включаючи залізничні сполучення та морські порти, ускладнює експорт, який є життєво важливим для економіки України. Крім того, дефіцит коштів і матеріалів для ремонту робить ситуацію ще більш критичною. Відновлення інфраструктури потребує масштабних інвестицій та залучення міжнародної допомоги через програми реконструкції, як-от передбачену "Українським фондом" ЄС.⁸⁵

Війна спричинила глибоку економічну кризу, яка вплинула на всі сфери економічного життя. Валовий внутрішній продукт України скоротився на 30%, а десятки тисяч підприємств змушені були припинити свою діяльність через бойові дії або втрату ринків. Податкові надходження впали, що змусило уряд значною мірою покладатися на зовнішню фінансову допомогу. Бюджетні витрати, натомість, значно зросли через необхідність

⁸⁵ Боярчук Т. Росія завдала збитків інфраструктурі України на майже 155 мільярдів доларів. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/society/2024/02/12/598044_rosiya_zavdala_zbitkiv.html (дата звернення: 25.11.2024).

фінансувати оборону та соціальну допомогу внутрішньо переміщеним особам. Інфляція та девальвація гривні ускладнили умови для бізнесу, особливо для малого та середнього підприємництва. Відсутність стабільного інвестиційного клімату, а також загальна невизначеність, пов'язана з тривалими бойовими діями, унеможливають довгострокове планування та розвиток. Для стабілізації економіки необхідні не лише міжнародна фінансова допомога, але й впровадження реформ, спрямованих на поліпшення бізнес-клімату, боротьбу з корупцією та ефективне управління державними фінансами.

Одним із найгостріших викликів стало забезпечення фінансової стійкості України. У 2022–2023 роках понад половину бюджету було перенаправлено на військові потреби, що призвело до втрати можливості фінансувати низку соціальних і економічних програм. Крім того, скорочення ВВП на 30% та відсутність доступу до традиційних ринкових джерел фінансування змусили Україну значною мірою покладатися на міжнародну допомогу. З початку війни держава отримала 68,5 млрд доларів США зовнішньої фінансової підтримки, але майже третина цих коштів має кредитний характер, що створює додаткове боргове навантаження. У 2022 році дефіцит бюджету сягнув 55,6 млрд доларів США, і лише завдяки міжнародним субсидіям вдалося уникнути катастрофічного розриву в бюджетному фінансуванні⁸⁶.

На середньострокову перспективу головними викликами є відбудова інфраструктури та створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій. Інфраструктурні втрати внаслідок війни оцінюються у сотні мільярдів доларів, а відновлення транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури потребує як державних, так і приватних інвестицій. Зокрема, польсько-український кордон, що став основним маршрутом для експорту українських товарів через блокаду чорноморських портів, потребує

⁸⁶ Разом сильніші: Сучасні та майбутні виклики на шляху інтеграції України до ЄС - Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: https://ces.org.ua/stronger_together_accession_eu/ (дата звернення: 25.11.2024).

модернізації. Невідповідність ширини залізничних колій, недостатня кількість перевантажувальних терміналів і слабка логістична інфраструктура значно уповільнюють торгівлю та підвищують її вартість.

Економічна відбудова країни стикається з численними перешкодами, серед яких низький рівень залучення прямих іноземних інвестицій. Навіть до війни рівень ПІІ в Україну був нижчим, ніж у більшості країн Центральної та Східної Європи, а з початком воєнних дій інвестиційні потоки майже повністю припинилися. Основними причинами цього є високі ризики, пов'язані з війною, а також недостатній рівень прозорості та захисту прав інвесторів. Для залучення капіталу потрібні ефективні інструменти гарантування інвестицій, включаючи реформування судової системи, боротьбу з корупцією та запровадження механізмів державної підтримки.

Війна спричинила одну з найбільших гуманітарних катастроф у сучасній історії Європи. Близько 8 мільйонів українців змушені були залишити країну, шукаючи притулку в інших державах, переважно в Європейському Союзі. Ще близько 5 мільйонів стали внутрішньо переміщеними особами. Цей масовий рух населення створив значний тиск на соціальні системи як всередині країни, так і за її межами. Уряди країн, які прийняли українських біженців, зіткнулися з викликами забезпечення житлом, працевлаштуванням, доступом до медицини та освіти. Водночас Україна стикається з проблемами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб, їх забезпеченням базовими потребами та створенням умов для повернення. Багато родин залишилися без житла, роботи та засобів до існування, що створює довготривалі соціальні наслідки. Крім того, війна завдала серйозної шкоди психологічному здоров'ю населення. Травматичний досвід бойових дій, втрати близьких і руйнування звичного способу життя сприяли зростанню рівня посттравматичного стресового розладу та депресії⁸⁷.

⁸⁷ Там само

На довгострокову перспективу головним викликом залишається інтеграція України до єдиного ринку ЄС. Це потребує адаптації національного законодавства до норм і стандартів ЄС, впровадження реформ у сфері державного управління, економіки, транспорту, енергетики та соціального захисту. Зокрема, особливу увагу слід приділити децентралізації, розвитку місцевих інституцій та створенню конкурентоспроможної бізнес-середовища. Україна має також підготувати свої регуляторні та правові механізми до роботи в умовах європейських ринків.

Інтеграція до єдиного ринку ЄС створює перспективи для довгострокового економічного зростання, однак цей процес потребує значних зусиль і ресурсів. Впровадження європейських стандартів у сфері енергетики, транспорту та охорони навколишнього середовища може не лише забезпечити відповідність критеріям членства, але й створити умови для залучення інновацій і сучасних технологій. Програми підтримки, такі як "Український фонд" з бюджетом 50 млрд євро на 2024–2027 роки, відіграватимуть ключову роль у реалізації цих амбітних цілей.

Отже, перед Україною стоїть низка як короткострокових, так і довгострокових викликів, які потребують комплексного підходу. Ефективна координація між урядом, міжнародними партнерами та приватним сектором є ключовим фактором успішної реалізації євроінтеграційного курсу. Незважаючи на складні умови, Україна демонструє прогрес у впровадженні реформ, що є передумовою для її інтеграції до європейської спільноти.

Корупція залишається однією з найбільших перешкод для ефективного розвитку України та її євроінтеграції. Системність цього явища виражається у впливі на всі рівні державного управління, економіки та суспільного життя. Корупційні практики пронизали судову систему, правоохоронні органи, публічні закупівлі та державні підприємства, що суттєво знижує ефективність використання ресурсів та гальмує реалізацію реформ. Наявність корупції у критично важливих секторах, таких як енергетика, транспорт та охорона здоров'я, підриває довіру міжнародних партнерів до здатності

України ефективно використовувати фінансову допомогу. Однак впровадження антикорупційних механізмів, таких як створення НАБУ, НАЗК та Вищого антикорупційного суду, свідчить про намагання держави боротися з цією проблемою.

Високий рівень корупції підриває довіру громадян до державних інституцій, що створює додаткові ризики для політичної стабільності. Громадяни сприймають корупцію як основну причину неефективності держави, низького рівня послуг та економічних проблем. Така ситуація посилює соціальне невдоволення і сприяє зростанню популістських настроїв. Для відновлення довіри потрібні не лише показові розслідування корупційних справ, але й системна боротьба з явищем через забезпечення прозорості, підзвітності та незалежності судової влади⁸⁸.

Політична поляризація є ще одним значним викликом для України. Глибокий розкол у суспільстві ускладнює досягнення консенсусу щодо ключових реформ, які є необхідними для євроінтеграції. Різні політичні сили часто використовують реформи як інструмент політичної боротьби, а не як інструмент розвитку держави. Крім того, зовнішні сили, зокрема Росія, активно використовують політичні розбіжності для дестабілізації ситуації в країні, поширюючи пропаганду і підтримуючи поляризовані групи. Подолання цієї проблеми вимагає формування національного консенсусу щодо євроінтеграції як стратегічної мети країни.

Україна стикається з низкою екологічних проблем, які посилюються через війну. Знищення інфраструктури, забруднення ґрунтів та вод, а також наслідки бойових дій створюють додаткові екологічні виклики. Для вирішення цих проблем необхідно розробити стратегію екологічної реабілітації країни, яка включатиме очищення територій, розвиток відновлюваної енергетики та захист природних ресурсів. Інтеграція України до європейської системи екологічного законодавства може стати ключовим фактором у подоланні екологічних викликів.

⁸⁸ Там само

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ КРОКИ УКРАЇНИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЧЛЕНСТВА В ЄС

3.1 Роль міжнародної підтримки у процесі вступу України до ЄС

Політична підтримка, яку надає Європейський Союз країнам-кандидатам, є важливим елементом інтеграційного процесу, спрямованого на створення умов для ефективної підготовки до членства. Основним завданням політичної підтримки є забезпечення структурованого діалогу між країною-кандидатом та європейськими інституціями, що реалізується через постійні консультації, робочі зустрічі та обговорення на рівні високопосадовців. У рамках цього діалогу Європейська Комісія, Рада ЄС та інші європейські органи забезпечують передачу знань, найкращих практик і рекомендацій, які сприяють посиленню потенціалу державних інституцій⁸⁹.

Роль політичних сигналів у процесі євроінтеграції є визначальною, оскільки вони слугують індикатором рівня довіри до країни-кандидата з боку міжнародної спільноти. Надання статусу кандидата на членство чи рекомендація про початок переговорів є не лише символічними жєстами, але й формують основу для довгострокового співробітництва. Такі рішення підтверджують готовність ЄС підтримувати країну на шляху впровадження реформ, що відповідають європейським стандартам. У випадку України це особливо важливо, адже статус кандидата, наданий у 2022 році, став визнанням її прагнення до європейської інтеграції та системних змін навіть у контексті триваючого військового конфлікту.

Європейський Союз також відіграє стратегічну роль у мобілізації міжнародної підтримки, спрямованої на подолання економічних і соціальних наслідків війни. Завдяки ініціативам ЄС сформовано глобальну коаліцію, яка

⁸⁹ Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування : eugov.chmnu.edu.ua. URL: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/modul-2-rozdil-3-organi-ta-instituti-ev/> (дата звернення: 25.11.2024).

об'єднує уряди, міжнародні організації та приватні інвесторів, готових надавати допомогу Україні. Така підтримка охоплює фінансування відбудови інфраструктури, гуманітарну допомогу, а також технічне сприяння у проведенні реформ. Зусилля ЄС забезпечують координацію та ефективне використання наданих ресурсів, що є вирішальним фактором для стабілізації ситуації в країні.

Ключовою особливістю політичної підтримки з боку ЄС є її орієнтація на довгострокову перспективу. Це означає, що Союз не лише реагує на поточні виклики, але й створює основу для сталого розвитку країни-кандидата після вступу. В контексті України, ЄС сприяє зміцненню демократичних інститутів, верховенства права, а також підтримує економічні реформи, необхідні для адаптації до стандартів внутрішнього ринку ЄС.

Технічна підтримка з боку Європейського Союзу є механізмом забезпечення готовності країн-кандидатів до інтеграції. Її мета полягає у наданні допомоги державним органам у адаптації до стандартів ЄС, підвищенні ефективності управління та зміцненні інституційного потенціалу. Одним із центральних елементів технічної підтримки є залучення представників країн-кандидатів до участі в роботі інституцій ЄС у якості спостерігачів.

Інструменти технічної допомоги, доступні для України, спрямовані на вирішення конкретних завдань у різних секторах. Technical Support Instrument (TSI) забезпечує цілеспрямовану підтримку у впровадженні реформ, спрямованих на досягнення економічних, соціальних та екологічних цілей. Інструмент TAIEX/Twinning орієнтований на передачу експертного досвіду, підвищення кваліфікації державних службовців та запозичення найкращих практик управління від країн-членів ЄС⁹⁰.

Експертні місії та навчальні візити є важливим компонентом технічної підтримки, які дозволяють українським фахівцям отримати доступ до

⁹⁰ Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Головна. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://www.nerc.gov.ua/pro-nkrekp/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-proekti/taix> (дата звернення: 25.11.2024).

найсучасніших знань та практичного досвіду у галузях, які потребують модернізації. Завдяки таким ініціативам посилюється спроможність українських органів державного управління у сфері правосуддя, економічного регулювання, екології, транспорту та інших критично важливих напрямів. Ці заходи сприяють формуванню мережі професійних контактів між українськими та європейськими експертами, що полегшує інтеграцію України в європейський простір.

Технічна підтримка також охоплює комплексну допомогу у впровадженні масштабних реформ, таких як децентралізація, модернізація державного управління, розвиток цифрової економіки та посилення верховенства права. За її допомогою Україна отримує доступ до методологій і стандартів, що використовуються в ЄС, що дозволяє значно підвищити якість державного управління та зміцнити інституційну стабільність. Таким чином, технічна підтримка виступає важливим інструментом, що не лише допомагає адаптувати національну систему до стандартів ЄС, але й створює передумови для успішної інтеграції України в європейське співтовариство.

Фінансова підтримка є важливим елементом процесу європейської інтеграції, який дозволяє країнам-кандидатам реалізовувати структурні реформи та забезпечувати економічну стабільність. Для України Європейський Союз створив спеціальний фінансовий інструмент – Ukraine Facility, загальний обсяг якого складає 50 мільярдів євро на період 2024–2027 років. Цей інструмент розроблений з метою підтримки системних змін в українській економіці, соціальній сфері та управлінні, що є необхідними для підготовки до членства в ЄС⁹¹.

Основою реалізації Ukraine Facility є План, що визначає 69 ключових реформ та 10 стратегічних інвестицій, які охоплюють 15 пріоритетних секторів. До цих сфер належать енергетика, транспорт, зелена та цифрова

⁹¹ Ukraine Facility від ЄС та програма МВФ: моніторинг виконання Україною індикаторів та структурних маяків. *Інститут аналітики та адвокації*. URL: https://iaa.org.ua/articles/the-eus-ukraine-facility-and-the-imf-programme-monitoring-ukraines-implementation-of-indicators-and-structural-benchmarks/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA3ZC6BhBaEiwAeqfvyh8mY65ulBBtwF2BRizq6ahwA7vv0tU1HmSGXTkV9Clb8XsYLC1CNxoCaA8QAvD_BwE (дата звернення: 25.11.2024).

трансформація, людський капітал, публічні фінанси та децентралізація. Усі заходи, передбачені Планом, підкріплені 146 якісними та кількісними індикаторами, що дозволяє ефективно моніторити прогрес їх виконання. Важливою особливістю цього інструменту є те, що фінансування здійснюється лише за умови досягнення чітко визначених цілей та виконання відповідних індикаторів, що гарантує раціональне використання ресурсів і забезпечує прозорість.

Ukraine Facility спрямований на створення основ для довгострокового сталого розвитку України, її інтеграції у внутрішній ринок ЄС та підготовки до повноправного членства в Союзі. Пріоритети фінансування включають модернізацію критичної інфраструктури, посилення енергетичної безпеки, реформування системи державного управління та створення сприятливих умов для розвитку бізнесу. Значну увагу приділено питанням зеленої та цифрової трансформації, що є ключовими компонентами сучасної економіки ЄС, а також розвитку людського капіталу через інвестиції в освіту, науку та інновації.

Інструмент Ukraine Facility має також на меті стимулювання інвестиційної активності та залучення приватного капіталу, що є критично важливим для відновлення економіки України після руйнівних наслідків війни. Окрім цього, фінансова підтримка сприяє зміцненню макроекономічної стабільності, зменшенню державного боргу та підвищенню конкурентоспроможності української економіки. Реалізація Плану дозволить Україні суттєво підвищити ефективність управління державними ресурсами, адаптуватися до стандартів ЄС та створити сприятливі умови для сталого економічного зростання.

Таким чином, Ukraine Facility є інструментом не лише фінансової, але й системної підтримки, яка сприяє досягненню комплексних реформ, зміцненню економіки та забезпеченню інтеграції України до європейського економічного простору. Це підтверджує стратегічну важливість фінансової

підтримки у процесі підготовки до членства в ЄС та формує фундамент для тривалої співпраці між Україною та Європейським Союзом.

Прогнозовані результати від реалізації Плану для Ukraine Facility включають значне економічне зростання та зниження боргового навантаження. За оцінками, ВВП України може зрости на 6,2% до 2027 року, а борг зменшитися на 10% ВВП до 2033 року порівняно з альтернативним сценарієм. Такі результати сприятимуть зміцненню макроекономічної стабільності, що є критично важливим для інтеграції країни до ЄС⁹².

Інструмент передвступної допомоги (ІРА) також використовується для фінансування технічної допомоги та інших заходів, спрямованих на адаптацію національного законодавства до стандартів ЄС. Це включає підтримку у підготовці законопроектів, реформу системи правосуддя, покращення механізмів фінансового контролю та боротьбу з корупцією.

Отже, комплексна підтримка ЄС дозволяє Україні адаптуватися до стандартів Європейського Союзу та зміцнити свої позиції на шляху до членства. Політична, технічна та фінансова допомога забезпечують не лише стабільність та розвиток, але й створюють підґрунтя для успішної інтеграції до європейського простору.

3.2 Шляхи мінімізації викликів у контексті кандидатського статусу

Мінімізація викликів, пов'язаних із виконанням зобов'язань у межах кандидатського статусу України, потребує багатовекторного підходу, що охоплює інституційні, економічні, політичні та соціальні аспекти.

Інституційна зміцненість є наріжним каменем успішної реалізації реформ та подолання системних викликів у процесі інтеграції до ЄС. Стабільне функціонування державних інституцій забезпечує основу для ефективного впровадження європейських стандартів у різних сферах суспільного життя. Зміцнення інституційної спроможності держави вимагає

⁹² Там само

комплексного підходу, який охоплює реформування судової системи, державного управління та антикорупційної інфраструктури.

Посилення незалежності судової системи є однією з ключових передумов для зміцнення верховенства права. Запровадження конкурсних механізмів відбору суддів, що базуються на принципах прозорості, доброчесності та професійної компетентності, сприятиме зниженню політичного впливу на судову владу. Крім того, важливим кроком є завершення процесу формування органів суддівського самоврядування, таких як Вища рада правосуддя та Вища кваліфікаційна комісія суддів, які повинні забезпечити належний рівень суддівської доброчесності та професійності.

Реформування державного управління також відіграє важливу роль у зміцненні інституційної спроможності. Оптимізація функцій міністерств, запровадження цифрових рішень у сфері публічних послуг та забезпечення ефективного кадрового відбору на державну службу дозволять підвищити якість управлінських рішень та зменшити бюрократичні бар'єри. Особлива увага має бути приділена впровадженню системи електронного врядування, яка сприятиме прозорості та підзвітності діяльності державних органів.

Антикорупційна політика є невід'ємною складовою інституційної зміцненості. Ефективна робота антикорупційних органів, таких як НАБУ, САП та НАЗК, має базуватися на незалежності їх діяльності, належному фінансуванні та прозорості. Використання електронних платформ для публічних закупівель, таких як Prozorro, сприяє запобіганню корупційним ризикам та знижує витрати державного бюджету.

Запровадження законодавчих ініціатив, спрямованих на боротьбу з корупцією та покращення процедур публічного управління, є важливим кроком для зміцнення довіри громадян до державних інститутів. Громадський контроль за діяльністю органів влади та активна участь громадянського суспільства у процесах ухвалення рішень сприяють підвищенню рівня підзвітності та легітимності державної політики.

Інституційна зміцненість є базовою умовою для забезпечення стійкості реформ та досягнення цілей євроінтеграції. Без належного функціонування державних інституцій неможливо гарантувати ефективність політичних, економічних чи соціальних трансформацій, необхідних для досягнення повної відповідності критеріям ЄС.

Економічна трансформація є критично важливою складовою відновлення України після наслідків війни. Військові дії спричинили значне скорочення економічної активності, втрату основних виробничих потужностей та зниження доходів державного бюджету, що потребує негайного впровадження структурних реформ. Для забезпечення економічної стабільності необхідно розробити комплексний підхід, який включатиме заходи з посилення внутрішнього ринку, диверсифікації економічної діяльності та стимулювання підприємництва.

Особливу роль у відновленні економіки відіграють програми підтримки малого та середнього бізнесу, які є основою для створення нових робочих місць та збільшення податкових надходжень. Забезпечення доступу до кредитних ресурсів, зниження податкового навантаження для новостворених підприємств та впровадження спеціальних грантових програм для розвитку інноваційних бізнесів сприятимуть розширенню економічної бази. Крім того, залучення прямих іноземних інвестицій є важливим фактором для впровадження сучасних технологій, створення конкурентоспроможних галузей та інтеграції України у глобальні ланцюги доданої вартості.

Важливою складовою економічної трансформації є диверсифікація джерел енергії та розвиток відновлюваних енергетичних ресурсів. Залежність від традиційних енергоресурсів, особливо російських, створює значні ризики для енергетичної безпеки країни. Впровадження енергоефективних технологій, розширення використання сонячної, вітрової та гідроенергії, а також реалізація програм з модернізації енергетичної інфраструктури

дозволять не лише знизити витрати на енергопостачання, але й сприяти сталому розвитку економіки.

Одночасно з цим Україна має скорочувати залежність від зовнішнього фінансування шляхом підвищення ефективності управління державними ресурсами, боротьби з корупцією та оптимізації витрат. Реформа системи державних фінансів, включаючи прозорість у використанні зовнішньої допомоги, сприятиме зміцненню довіри міжнародних партнерів та залученню додаткових ресурсів для відновлення економіки.

Соціальна інтеграція є ключовим напрямом для подолання наслідків гуманітарної кризи, спричиненої війною. Мільйони внутрішньо переміщених осіб стикаються з викликами у доступі до житла, медичних послуг, освіти та працевлаштування, що створює додаткове навантаження на соціальну інфраструктуру країни. Для вирішення цих питань необхідно впровадити довгострокові програми, спрямовані на забезпечення рівного доступу до базових соціальних послуг.

Першочерговим завданням є надання внутрішньо переміщеним особам доступу до постійного житла. Це може бути досягнуто через реалізацію державних програм із будівництва доступного житла, забезпечення фінансової підтримки на оренду та реконструкцію існуючого житлового фонду. Залучення приватного сектора у реалізацію цих ініціатив дозволить збільшити обсяги будівництва та зменшити соціальне навантаження на державний бюджет.

Доступ до якісної медичної допомоги є ще одним важливим аспектом соціальної інтеграції. Забезпечення роботи мобільних медичних команд, розширення мережі медичних закладів у регіонах з найбільшим скупченням внутрішньо переміщених осіб, а також підтримка психосоціальної реабілітації сприятимуть збереженню здоров'я населення та відновленню їхньої працездатності.

Реінтеграція внутрішньо переміщених осіб у трудовий ринок потребує розробки спеціальних програм професійної перекваліфікації та адаптації.

Надання грантів для розвитку малого бізнесу, підтримка підприємницьких ініціатив та створення нових робочих місць сприятимуть активному залученню людей до економічного життя країни. Крім того, програми розвитку громадського життя, такі як культурні та освітні ініціативи, допоможуть зміцнити соціальні зв'язки та зменшити рівень соціальної напруги.

Поглиблення міжнародної співпраці є одним із основних інструментів для забезпечення успішної інтеграції України до ЄС. Взаємодія з європейськими інституціями та міжнародними організаціями надає можливість отримувати всебічну підтримку – фінансову, технічну та політичну. Європейський Союз пропонує Україні доступ до таких програм технічної допомоги, як TAIEХ і Twinning, що спрямовані на передачу кращих європейських практик у сфері державного управління, правосуддя та економічного регулювання. Ці програми дають змогу українським фахівцям отримувати необхідні знання та досвід для гармонізації національного законодавства з *acquis communautaire*.

Однією з ключових переваг поглибленої міжнародної співпраці є можливість отримання доступу до фінансових інструментів ЄС, таких як Ukraine Facility. Фінансова підтримка у рамках цього механізму забезпечує необхідні ресурси для проведення масштабних реформ та інфраструктурних проєктів. Співпраця з Європейською комісією також сприяє координації дій щодо впровадження європейських стандартів у сфері енергетики, транспорту, навколишнього середовища та цифрової трансформації, що є важливими аспектами для адаптації України до європейських реалій.

Ефективна комунікація реформ є необхідною умовою для подолання політичної поляризації та формування суспільної підтримки євроінтеграційного курсу. Важливим є забезпечення прозорого і зрозумілого інформування громадськості про прогрес реформ, очікувані результати та їхній вплив на щоденне життя громадян. Активна роз'яснювальна робота

допомагає знизити рівень скептицизму серед населення та сприяє формуванню довіри до дій уряду.

У цьому контексті значну роль відіграють сучасні цифрові платформи, які дозволяють посилити діалог між державою та суспільством. Використання соціальних мереж, онлайн-конференцій, інтерактивних платформ для запитань та відповідей сприяє прозорості процесу реформування та забезпечує зворотний зв'язок від громадян. Комунікаційні кампанії мають зосереджуватися на висвітленні конкретних досягнень у різних секторах, таких як освіта, охорона здоров'я, правосуддя та інфраструктура, що дозволить показати практичну цінність євроінтеграції.

Боротьба з корупцією залишається одним із найбільших викликів для України на шляху до інтеграції з ЄС. Зміцнення інституційної бази для запобігання корупції є пріоритетом державної політики. У цьому напрямку важливу роль відіграє ефективна робота таких антикорупційних органів, як НАБУ, НАЗК та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які відповідають за розслідування, моніторинг та запобігання випадкам зловживання владою.

Отже, успішна мінімізація викликів у контексті кандидатського статусу України в ЄС вимагає інтегрованого підходу, що охоплює всі аспекти державного управління, економіки та суспільного життя. Поглиблення міжнародної співпраці дозволяє отримати доступ до технічних і фінансових ресурсів, необхідних для реалізації реформ. Ефективна комунікація реформ знижує політичну поляризацію та формує громадську підтримку, а антикорупційні заходи зміцнюють довіру до державних інститутів. Завдяки комплексному підходу, який поєднує політичну волю, технічну експертизу та міжнародну підтримку, Україна зможе досягти стратегічних цілей на шляху до євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

Таким чином, відповідно до завдань можемо зробити наступні висновки:

1. Євроінтеграція є багатовимірним процесом, який охоплює політичні, економічні, соціальні та правові аспекти. Вона базується на поступовому впровадженні спільних стандартів і цінностей, таких як демократія, верховенство права, захист прав людини, а також на створенні умов для економічного зростання та політичної стабільності. Основними етапами європейської інтеграції стали формування Європейського співтовариства вугілля і сталі, створення спільного ринку, запровадження євро та розширення ЄС на країни Центральної та Східної Європи.

Сучасний етап європейської інтеграції пов'язаний із викликами, такими як міграційна криза, економічні дисбаланси, Brexit, а також війна в Україні. Попри це, ЄС демонструє відкритість до подальшого розширення, що підтверджується наданням Україні та Молдові статусу кандидатів. Європейська інтеграція не лише сприяє економічному та політичному розвитку, а й слугує важливим інструментом підтримки миру та стабільності в регіоні. Для України євроінтеграція відкриває значні перспективи, але вимагає одночасного вирішення комплексних завдань, включаючи адаптацію законодавства, реформування інституцій та забезпечення економічної стійкості.

2. Модель державного управління в Європейському Союзі побудована на принципах субсидіарності, пропорційності, демократичності, солідарності та відкритості. Вона забезпечує багаторівневе управління, що включає європейські інституції, національні уряди, місцеві органи влади та громадянське суспільство. Інституції ЄС, такі як Європейський парламент, Рада ЄС, Європейська комісія, Європейська рада, Суд ЄС та Європейський центральний банк, відіграють ключову роль у розробці та впровадженні політик, забезпечуючи ефективну координацію між різними рівнями влади.

Успіх реформування державного управління в ЄС ґрунтується на впровадженні таких інструментів, як ОМС, Twinning та програма SIGMA, які сприяють модернізації інституцій та підвищенню їх спроможності. Особливу увагу приділяють використанню сучасних інформаційних технологій, залученню громадян до процесу прийняття рішень та розвитку інтегрованих управлінських практик. Досвід ЄС демонструє важливість гармонізації управлінських стандартів і процедур для забезпечення стійкого розвитку, що є цінним орієнтиром для реформування державного управління в інших країнах.

3. Євроінтеграційний шлях України розпочався з офіційного оголошення європейського курсу в 1991 році. З того часу країна реалізувала низку важливих кроків, серед яких укладення Угоди про партнерство і співробітництво (1994), підписання Угоди про асоціацію (2014) та набуття безвізового режиму з ЄС (2017). У червні 2022 року Україні було надано статус кандидата на членство в ЄС, що підтверджує підтримку Євросоюзу.

Однак отримання статусу кандидата висуває додаткові вимоги до України, зокрема щодо реформ у сфері верховенства права, боротьби з корупцією та економічної стабільності. Попри складнощі, включно з повномасштабною війною, країна продовжує системно імплементувати європейське законодавство, демонструючи свою готовність до подальшої інтеграції.

4. Аналіз вимог Європейського Союзу до країн-кандидатів свідчить, що процес інтеграції базується на виконанні політичних, економічних та інституційних критеріїв, визначених Копенгагенськими критеріями 1993 року. Політичний аспект включає стабільність демократичних інституцій, дотримання верховенства права, забезпечення прав людини та захист прав національних меншин. Наприклад, у контексті України значущою реформою стало створення Антикорупційного суду, що відповідає принципу прозорості та підзвітності. Економічний аспект охоплює здатність держави-кандидата адаптуватися до умов єдиного ринку ЄС, що включає лібералізацію торгівлі,

макроекономічну стабільність і розвиток фінансового сектору. Для України ключовими стали реформи у сферах енергетики та конкуренції, які сприяють інтеграції до внутрішнього ринку ЄС.

Інституційна відповідність передбачає прийняття *acquis communautaire* – сукупності правових і адміністративних норм ЄС. Для України це означає імплементацію понад 1 943 завдань, закріплених у Угоді про асоціацію. Особливого значення набуває транспонування європейського законодавства у сфери юстиції, довкілля, ринку праці та цифрової економіки. Однак не менш важливою є здатність держави ефективно впроваджувати прийняті норми, що підтверджує її готовність до інтеграції. Наприклад, впровадження «митного безвізу» у 2022 році демонструє практичну відповідність нормам ЄС і сприяє розвитку економічної співпраці.

Критерій абсорбційної спроможності ЄС підкреслює, що розширення не повинно порушувати внутрішню стабільність Союзу. Водночас геополітичні фактори, такі як війна в Україні, значною мірою впливають на динаміку інтеграції. Отримання Україною статусу кандидата у червні 2022 року свідчить про стратегічну важливість її інтеграції до ЄС, незважаючи на масштабні виклики. Це підтверджує, що процес розширення Союзу базується не лише на формальних критеріях, але й враховує політичну та економічну доцільність.

5. Оцінка виконання Україною Копенгагенських критеріїв демонструє значний прогрес країни на шляху до інтеграції з Європейським Союзом. Від отримання статусу кандидата у червні 2022 року до відкриття переговорів про вступ у грудні 2023 року, Україна успішно реалізувала низку ключових реформ, спрямованих на виконання семи рекомендацій ЄС. Зокрема, було ухвалено законодавство про відбір суддів Конституційного Суду, розширено повноваження антикорупційних органів, адаптовано законодавство про медіа до європейських стандартів і забезпечено захист прав національних меншин.

Крім законодавчих ініціатив, Україна активно реформує інституційну базу, зокрема створює незалежні регулятори, модернізує судову систему та

підсилює механізми боротьби з корупцією. Попри військовий стан, держава демонструє рішучість у виконанні поставлених завдань, що підтверджується позитивними оцінками Європейської Комісії. Водночас, серед основних викликів залишається забезпечення ефективної імплементації ухвалених реформ і дотримання високого рівня темпів змін.

6. Україна стикається з численними викликами на шляху реалізації європейського інтеграційного курсу, які охоплюють економічну, політичну, соціальну та екологічну сфери. Війна спричинила масштабні руйнування інфраструктури, економічний спад і гуманітарну кризу, що значно ускладнюють виконання євроінтеграційних завдань. Зокрема, ключовими перешкодами є відновлення інфраструктури, подолання корупції, забезпечення фінансової стабільності та адаптація національного законодавства до стандартів ЄС.

Незважаючи на складнощі, Україна демонструє прогрес у впровадженні реформ, таких як зміцнення антикорупційних інституцій, адаптація законодавства до європейських стандартів та модернізація державного управління. Водночас залучення іноземних інвестицій, вирішення екологічних проблем і забезпечення соціальної підтримки постраждалих від війни залишаються серед ключових пріоритетів. Інтеграція до ЄС потребує комплексного підходу, політичної волі та співпраці з міжнародними партнерами для успішного подолання викликів.

7. Роль міжнародної підтримки у процесі вступу України до Європейського Союзу є визначальною для успішного виконання євроінтеграційних завдань. ЄС надає Україні політичну, технічну та фінансову допомогу, що сприяє адаптації до європейських стандартів та реалізації ключових реформ. Політична підтримка через надання статусу кандидата та ініціювання переговорів є важливим сигналом довіри до України, стимулюючи впровадження демократичних змін.

Технічна допомога ЄС, зокрема через інструменти TSI, TAIEH/Twinning, забезпечує передачу знань, підвищення кваліфікації та

зміцнення інституційного потенціалу державного управління. Це дозволяє ефективніше проводити реформи у сферах правосуддя, економіки, екології та децентралізації. Фінансова підтримка, зокрема через Ukraine Facility, спрямована на відновлення інфраструктури, розвиток людського капіталу та підготовку до інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

Загалом міжнародна підтримка забезпечує комплексний підхід до стабілізації, модернізації та сталого розвитку України, створюючи умови для її інтеграції до європейської спільноти.

8. Мінімізація викликів, пов'язаних із виконанням зобов'язань у межах кандидатського статусу України, потребує цілісного та багаторівневого підходу, що враховує інституційні, економічні та соціальні аспекти. Зміцнення державних інституцій через судову реформу, оптимізацію державного управління та посилення антикорупційних механізмів є ключовим фактором у забезпеченні стабільності реформ. Важливим аспектом залишається активна участь громадськості та прозора діяльність державних органів, що зміцнює довіру суспільства.

Економічна стабільність вимагає розвитку малого та середнього бізнесу, залучення прямих іноземних інвестицій та впровадження енергоефективних технологій. Зменшення залежності від зовнішнього фінансування через підвищення ефективності управління державними ресурсами є пріоритетним завданням. У соціальній сфері вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб через доступ до житла, медичних послуг та працевлаштування сприятиме інтеграції громадян та зниженню соціального напруження.

Міжнародна співпраця забезпечує доступ до технічної та фінансової підтримки, необхідної для впровадження європейських стандартів. Комунікація реформ з населенням допомагає знизити скептицизм та забезпечує підтримку євроінтеграційного курсу. Ефективна боротьба з корупцією та залучення міжнародного досвіду формують основу для досягнення критеріїв членства в ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук О. Корекція стосунків між державами-членами ЄУ та комунітарними органами. Юридичний журнал. 2007. № 7–8 (61). С. 58–61.
2. Боярчук Т. Росія завдала збитків інфраструктурі України на майже 155 мільярдів доларів. LB.ua. URL:https://lb.ua/society/2024/02/12/598044_rosiya_zavdala_zbitkiv.html (дата звернення: 25.11.2024).
3. Бунецький Л. Л. Інституціональна проблематика в сучасній політичній науці: аналіз феномена «політичний інститут». ВЛУ. Сер. «Філософсько-політологічні студії». 2010. Вип. 1.
4. Веб-сайтEUPAN <http://www.eupan.org> (дата звернення: 14.10.2024)
5. Верховна Рада ухвалила Антикорупційну стратегію на 2021–2025 роки. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/verhovna-rada-uhvalyla-antykoruptsijnu-strategiyu-na-2021-2025-roku/> (дата звернення: 25.11.2024).
6. Впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського союзу. URL: <https://www.center.gov.ua/component/k2/item/4025-впровадження-угоди-про-асоціацію-між-україною-та-єс> (дата звернення: 24.11.2024).
7. Голубов О. Верховна Рада ухвалила закон про деолігархізацію – DW – 23.09.2021. dw.com. URL: <https://www.dw.com/uk/verkhovna-rada-ukhvalyla-zakon-pro-deoliharkhizatsiiu/a-59282340> (дата звернення: 25.11.2024).
8. Грицяк І. Основні принципи права Європейського Союзу та їх застосування в державному управлінні Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президен+ тові України. 2004. № 3.С. 43—50.

9. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/59/ЄС. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_051-14#Text (дата звернення: 25.11.2024).

10. Діяльність – європейська інтеграція – угода. Торгово-промислова палата України. URL: <https://uccr.org.ua/diialnist-evropeiska-integratsiia-ugoda-pro-asotsiatsiiu> (дата звернення: 16.10.2024)

11. До парламентів і народів світу. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

12. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_017 (дата звернення: 24.11.2024).

13. ДП «Редакція газ. «Голос України». 1 листопада – день заснування Європейського Союзу. Голос України - газета Верховної Ради України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/380609> (дата звернення: 24.11.2024).

14. Європейська правда. Копенгагенські критерії: як визначити наближення України до членства в ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/01/31/7155001/> (дата звернення: 24.11.2024).

15. Європейська правда. Чому реформа держуправління є критично важливою для вступу України до ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/11/12/7198211/> (дата звернення: 25.11.2024).

16. Європейський досвід державного управління: Курс лекцій. Уклад.: О.Ю.Оржель, О.М.Палій, Ю.Д.Полянський, С.М.Гладкова, С.В.Соколик, П.І.Крайник, Т.О.Гусаченко; За заг. ред. О.Ю.Оболенського,

С.В.Сьоміна, А.О.Чемериса, С.В.Загороднюка, О.Л.Приходько, Л.О.Воронько. - К.: Вид-во НАДУ, 2007. 76 с

17. Єдиний європейський акт. Закони zakon.cc. URL: https://zakon.cc/law/document/read/994_028 (дата звернення: 24.11.2024).

18. Жовква І.І. Критерії членства СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження. Київ, 2010. 84 с

19. Завершено II етап селф-скринінгу адаптації законодавства України до права ЄС. Новокаховська міська військова адміністрація. URL: <https://nk.gov.ua/2023/09/18/zaversheno-ii-etap-self-skrininhu-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-ies/> (дата звернення: 25.11.2024).

20. Інституційний механізм ЄІ. European integration portal. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/mechanism/> (дата звернення: 24.11.2024).

21. Інструмент інституційної розбудови TWINNING. Державна служба України з безпеки на транспорті. URL : <http://bit.ly/2TOILVG>. (дата звернення: 15.10.2024)

22. Лісабонський договір вступив у дію - BBC News Україна. BBC News Україна. URL:https://www.bbc.com/ukrainian/news/2009/12/091201_lisbon_treaty_it (дата звернення: 24.11.2024).

23. Маастрихтський договір 1992. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-60173> (дата звернення: 24.11.2024).

24. Машталір Х. Інтеграція України до Європейського Союзу як основа для розбудови громадянського суспільства. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С. 163–166.

25. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Головна. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <https://www.nerc.gov.ua/pronkrekp/mizhnarodnespivrobitnictvo/mizhnarodni-proekti/taieх> (дата звернення: 25.11.2024).

26. Нова європейська регуляція медіа: що це значить для України? - Центр демократії та верховенства права. Центр демократії та верховенства

права URL: <https://cedem.org.ua/analytics/european-media-freedom-act/> (дата звернення: 25.11.2024).

27. Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації – 2023: збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу-стажування (26 жовтня-03 листопада 2023 р., м. Київ, ТДВ «Інститут обліку і фінансів», ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів АПК України»). Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 104 с.

28. Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування : eugov.chmnu.edu.ua. URL: <https://eugov.chmnu.edu.ua/miltymediinyi-posibnyk/moduly-2-rozdil-3-organi-ta-instituti-єv/> (дата звернення: 25.11.2024).

29. Петров Р.А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу у правові системи третіх країн : монографія. Київ : Істина, 2012. 384 с.

30. План заходів з виконання Угоди. Євроінтеграційний портал. 2018. URL: <https://eu-ua.org/planzakhodiv-z-vykonannia-uhody>. (дата звернення: 24.11.2024).

31. Порошук Н. Ухвалено декларацію саміту «Україна – Південно-Східна Європа»: що передбачає документ. ГЛАВКОМ. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/ukhvaleno-deklaratsiju-camitu-ukrajina-pivdenno-skhidna-jevrope-shcho-peredbachaje-1025037.html> (дата звернення: 24.11.2024).

32. Про Вищу раду правосуддя. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

33. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

34. Про енергетичну ефективність. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1818-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

35. Про запобігання корупції. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

36. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

37. Про зовнішньоекономічну діяльність. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

38. Про національні меншини (спільноти) України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

39. Про національну безпеку України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 24.11.2024).

40. Про освіту. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19> (дата звернення: 25.11.2024).

41. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

42. Про оцінку впливу на довкілля. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

43. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

44. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 25.11.2024).

45. Разом сильніші: Сучасні та майбутні виклики на шляху інтеграції України до ЄС - Центр економічної стратегії. Центр економічної стратегії. URL: https://ces.org.ua/stronger_together_accession_eu/ (дата звернення: 25.11.2024).

46. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/792 від 11 травня 2016 року про гармонізовані індекси споживчих цін та індекс цін на житло і скасування Регламенту Ради (ЄС) № 2494/95. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_038-16#Text (дата звернення: 25.11.2024).

47. Свобода Р. Зеленський підписав заявку на членство України в ЄС – Рада. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-pidpysav-zayavku-chlenstvo-v-eu/31728472.html> (дата звернення: 24.11.2024).

48. Свобода Р. Brexit: Британія офіційно вийшла з Європейського союзу. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-brexit/30410793.html> (дата звернення: 24.11.2024).

49. Сіденко В. Переформатування європейської інтеграції: можливості і ризики для асоціації Україна-ЄС. Київ: Заповіт, 2018. 214с.

50. Східне партнерство. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/shidne-partnerstvo.html> (дата звернення: 24.11.2024).

51. Теорії європейської інтеграції URL: <http://www.kuwi.europauni.de/de/lehrstuhl/vs/politik3/Dokumente/lehre/europeanintegration/lecture512006theory.pdf> (дата звернення: 13.10.2024)

52. Угода про асоціацію. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата звернення: 24.11.2024).

53. Україна – Європейський Союз: від партнерства до асоціації: Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. П.Луцьк, Терен, 2019. 428 с.

54. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру – Офіційний веб-сайт. URL: <https://land.gov.ua/ukraina-otrymala-status-kandydata-na-chlenstvo-v-ies/> (дата звернення: 24.11.2024).

55. Україна передала Європейській Комісії перший Звіт в межах Пакета розширення ЄС 2024 року - Новини - European integration portal. European integration portal. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/ukrayina-peredala-yeuropejskij-komisiyi-pershyj-zvit-v-mezhah-paketa-rozshyrennya-yes-2024-roku/> (дата звернення: 25.11.2024).

56. Успіхи минулого року та виклики нового – Директор НАБУ провів зустріч з послами, представниками міжнародних організацій та партнерами з розвитку. НАБУ офіційний вебсайт. Access Denied. URL: <https://nabu.gov.ua/news/usp-khi-minulogo-roku-ta-vikliki-novogo-direktor-nabu-prov-v-zustr-ch-z-poslami-predstavnikami-m-zhnarodnikh-organ-zatc-i-ta/> (дата звернення: 25.11.2024).

57. Членство в ЄС: процедура прийняття. Юридичний факультет ЧНУ ім. Юрія Федьковича. URL: <https://law.chnu.edu.ua/chlenstvo-v-es-protsedura-pryiniattia/> (дата звернення: 24.11.2024).

58. Членство в ЄС: які вимоги до листопада має виконати Україна. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/02/infografika/polityka/chlenstvo-yes-yaki-vymohy-lystopada-maye-vykonaty-ukrayina> (дата звернення: 25.11.2024).

59. Що таке УС ПГС?. Платформа громадянського суспільства Україна - ЄС. 2015. URL: <https://eu-ua-csp.org.ua/what-is-eu-ua-csp/>. (дата звернення: 24.11.2024).

60. Яке значення має рішення Єворади розпочати переговори про вступ України в ЄС: пояснюємо. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/perehovory-vstup-ukrayiny-yes-rouyasnennya/32731166.html> (дата звернення: 25.11.2024).
61. Armstrong K. The Governance of the Single European Market. K. Armstrong, S. Bulmer. Manchester : Manchester University Press, 1998. 340 p.
62. Contemporary issues in the public management of social services in Europe Contemporary issue. European Social Network. URL : <http://bit.ly/2wWpVTi> (дата звернення: 15.10.2024)
63. Corbey D. Dialectical functionalism: stagnation as a booster of European integration. International organization. 1995. Vol. 49. № 2. P. 253–284.
64. Diez T. European Integration Theory T. Diez, A. Wiener. Oxford : Oxford University Press, 2004. 346 p
65. Diez T. Introducing the Mosaic of Integration Theory: Its Past, Present and Future T. Diez, A. Wiener. Paper for presentation at the European Union Studies Association (EUSA) 8th Biennial International Conference (March 27–29, 2003). Nashville : TN, Panel 8H (Unpublished). URL: <http://aei.pitt.edu/2858/1/107.pdf> (дата звернення: 16.10.2024)
66. Dinan D. Encyclopedia of the European Union. London : Lynne Rienner, 2000. 565 p.
67. Dunleavy P., Margetts H, Bastow S., & Tinkler J. New Public Management Is Dead — Long Live Digital-Era Governance. Journal of Public Administration Research and Theory. 16 (3). 2006, 467–494. <https://doi.org/10.1093/jopart/mui057>
68. European Public Administration Network. EUPAN. URL : <http://www.eupan.org> (дата звернення: 15.10.2024)
69. Fontaine P. Europe in ten points. Luxembourg : Office for official publications of the European Communities, 1995. 46 p.
70. Hood, C. Public management for all seasons. Public Administration. Spring, 1991 3–9.

71. Mitrany D. A working peace system. Chicago : Quadrangle Books, 1966. 221 p
72. Monnet J. A ferment of change. Journal of common market studies. 1962. № 1. P. 203–211.
73. Nunberg B.. Managing the Civil Service: Reform Lessons from Advanced Industrialized Countries. Policy Research Working Paper, WPS 945. Washington D.C. 1993 The World Bank. URL : <http://bit.ly/2wXqaNT> (дата звернення: 14.10.2024)
74. OECD . Development Assistance Committee’s Work on Participatory Development and Good Governance. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development.1992
75. Osborne S. P. The New Public Governance? Public Management Review, 8 (3), 2006. 377–388. <https://doi.org/10.1080/14719030600853022>.
76. Ukraine Facility від ЄС та програма МВФ: моніторинг виконання Україною індикаторів та структурних маяків. Інститут аналітики та адвокації. URL: https://iaa.org.ua/articles/the-eus-ukraine-facility-and-the-imf-programme-monitoring-ukraines-implementation-of-indicators-and-structural-benchmarks/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA3ZC6BhBaEiwAeqfvyh8mY65ulBBtwF2BRizq6ahwA7vv0tU1HmSGXTkV9Clb8XsyLC1CNxoCaA8QAvD_BwE (дата звернення: 25.11.2024).
77. Ukraine Report 2024. European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations (DG NEAR). URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (date of access: 25.11.2024).
78. Wistrich E. The United States of Europe.London : Routledge, 1994. 182 p
79. ZakonOnline. Договір від 07.02.1992 Договір про Європейський Союз. Аналітично-правова система ZakonOnline. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/153773___595905 (дата звернення: 24.11.2024).